

Rapport om nationale betalingsoverførsler i Danmark

Januar 2012

Arbejdsgruppen om nationale betalingsoverførsler

Resume

Arbejdsgruppen om nationale betalingsoverførsler anbefalede i en rapport fra januar 2010 tre tiltag i retning af kortere afviklingstider for detailbetalinger:

- ◆ Flytning af weekendens afvikling, så alle weekendens betalinger bogføres på modtagernes konti mandag morgen i stedet for tirsdag morgen.
- ◆ Senere skæringstidspunkt i datacentralerne, hvorved flere betalinger initieret i aften timerne indgår i den natlige afvikling.
- ◆ Ekstra afvikling af konto-til-konto overførsler i dagtimerne og dermed mulighed for afvikling inden for samme bankdag.

Finansrådet vurderede efterfølgende, at den fordyrelse af infrastrukturen, som de tre tiltag ville medføre, ikke stod mål med gevinsten for kunderne. I maj 2011 blev det besluttet, at arbejdsgruppen skulle fortsætte arbejdet med kortere afviklingstider.

Arbejdsgruppen har fastlagt hovedtrækkene i en ny infrastruktur for afvikling af detailbetalinger i Danmark. Flere forskellige tiltag vil tilsammen sikre en betydelig hurtigere afvikling af konto-til-konto overførsler og reducere afviklingstiden med et døgn for dankortbetalinger initieret i weekender og på helligdage.

Når den nye infrastruktur er fuldt implementeret, vil kunderne have mulighed for at vælge mellem tre forskellige overførselshastigheder for konto-til-konto overførsler i deres netbank:

1. Natafvikling - modtager har pengene næste bankdag
2. Sammedagsafvikling - modtager har pengene samme bankdag
3. Hurtigafvikling - modtager har pengene kort tid efter

Hurtigafvikling af mindre betalinger vil kunne gennemføres døgnet rundt alle ugens syv dage, og alle overførsler vil være til rådighed på modtagers konto kort tid efter initieringen. Denne overførselsmulighed gælder betalinger op til en vis beløbsgrænse, der - når muligheden er fuldt implementeret - forventes at kunne dække køb af større forbrugsgoder, fx en bil.

For både sammedagsafvikling og hurtigafvikling af store betalinger gælder, at betalingerne kan gennemføres på bankdage inden et skæringstidspunkt først på eftermiddagen. Tidspunkterne er endnu ikke endeligt fastlagt. Konto-til-konto overførsler til natafviklingen skal gennemføres inden et skæringstidspunkt, der varierer mellem kl. 18 og 21 afhængigt af betalers bank.

I den nye betalingsinfrastruktur vil forretningerne modtage dankortbetalinger på førstkommande bankdag efter weekender og helligdage, hvilket er én dag tidligere end i dag. Arbejdsgruppen har drøftet mulighederne for yderligere tiltag i retning af hurtigere afvikling af dankortbetalinger. Afvikling af dankortbetalinger i weekender og på helligdage kræver, at det danske penge marked, dvs. bankerne, Nationalbanken, fondsbørsen og værdipapircentralen, er åbent, så bankerne kan skaffe likviditet til afviklingen og tjene rente på modtagen likviditet. Sammedagsafvikling af dankortbetalinger på hverdage er en mulighed. Det bør undersøges af forretningerne, hvorvidt de regnskabsmæssige udfordringer står mål med fordelene ved at modtage dankortbetalinger hen over dagen, før der tages stilling til en sådan systemmæssig omlægning.

For at understøtte de nye overførselsmuligheder er det nødvendigt både at udvikle nye afviklingssystemer og gennemføre tilpasninger i de eksisterende. Den fremtidige detailbetalingsinfrastruktur vil bestå af:

- ◆ Et nyt nettoafviklingssystem til natafvikling og sammedagsafvikling af konto-til-konto overførsler.
- ◆ En ny løsning til hurtigafvikling af mindre betalinger.
- ◆ Forbedrede muligheder for hurtigafvikling af store betalinger via Nationalbankens RTGS-system, Kronos¹.
- ◆ Sumclearingen², der fortsat skal håndtere de øvrige betalingstyper. Systemet skal tilpasses, så weekendens dankortbetalinger krediteres hurtigere end i dag.

De nye elementer i infrastrukturen vil være fremtidssikrede til at håndtere nye betalingstyper, som fx mobilbetalinger, og en eventuel senere omlægning af de betalinger, der ikke berøres i første omgang.

Moderniseringen af detailbetalingsinfrastrukturen ventes at kunne gennemføres for mellem 200 og 300 mio. kr. Estimatet dækker udviklingsomkostninger til den nye infrastruktur samt Nationalbankens og datacentralernes omkostninger til tilpasning af egne systemer mv.

Implementeringen af kortere afviklingstider vil ske trinvist over de næste tre år. Flytningen af weekendens dankortbetalinger og hurtigafviklingen af store betalinger ventes implementeret i 2012. Natafvikling og sammedagsafvikling implementeres i 2013, hurtigafviklingen af mindre betalinger i 2014. En trinvis implementering mindsker risici ved moderniseringsprojektet og medfører forbedrede afviklingstider allerede i 2012. Implementeringsrækkefølgen afspejler, at de mindst komplicerede elementer implementeres først.

Den planlagte modernisering af detailbetalingsinfrastrukturen er betydelig mere vidtrækkende end de tre tiltag i retning af kortere afviklingstider, der indgik i arbejdsgruppens rapport fra januar 2010. Med de planlagte tiltag skabes en fremtidssikret detailbetalingsinfrastruktur i Danmark, der vil kunne understøtte nye betalingsformer og tilskynde til yderligere brug af elektroniske betalingsformer.

Med de planlagte tiltag skabes en detailbetalingsinfrastruktur, hvor mulighederne for hurtig betalingsafvikling er fuldt på højde med mulighederne i de lande, Danmark normalt sammenlignes med, jf. tabellen nedenfor³.

¹ Kronos, der ejes af Nationalbanken, er et realtidsbruttoafviklingssystem (RTGS-system), der anvendes til enkeltvis og øjeblikkelig afvikling af primært store tidskritiske betalinger i danske kroner.

² Sumclearingen er det nuværende system til afvikling af detailbetalinger.

³ Tabellen er den samme som tabel 6 i afsnit 5.5

TJENESTER FOR DETAILBETALINGER I DANMARK OG I UDVALGTE LANDE

Aktivitet	Danmark	Sverige	Norge	Finland	Holland	UK
Hurtige større betalinger for virksomheder	Ja (2012)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Sammedagsafvikling af konto-til-konto overførsler	Ja (2013)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hurtig gennemførelse af mindre betalinger via net- eller mobilbank	Ja (2014)	Planlagt	Nej	Nej	Ja	Ja
Kortbetalinger indsættes på modtagers konti samme dag som de initieres	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

Kilde: Teknisk underarbejdsgruppe om nationale betalingsoverførsler.

På længere sigt forekommer det ikke hensigtsmæssigt at opretholde to nettoafviklingssystemer for detailbetalinger, dvs. både Sumclearingen og det nye system til nat- og sammedagsafvikling af konto-til-konto overførsler. Ligeledes kan der på længere sigt opstå ønske om at drøfte mulighederne for yderligere tiltag i retning af kortere afviklingstider. Når den planlagte modernisering af infrastrukturen er gennemført, vil det være emner, der naturligt kan drøftes i det kommende Betalingsråd.

Rapportens opbygning

Rapporten består af to dele. I første del beskrives den planlagte modernisering af detailbetalingsinfrastrukturen. I anden del beskrives de mere tekniske aspekter af moderniseringen.

Rapportens første del indeholder fem kapitler: I kapitel 1 beskrives baggrunden for rapporten. Kapitel 2 indeholder en kort beskrivelse af behovet for kortere afviklingstider, hvorefter det i kapitel 3 beskrives, hvordan behovet for kortere afviklingstider vil blive imødekommet. Kapitel 4 indeholder omkostningsestimater og strategi for implementering af moderniseringen. Kapitel 5 sammenligner den kommende danske infrastruktur internationalt.

Rapportens anden del består af tre kapitler: Kapitel 6 indeholder en mere detaljeret beskrivelse af den fremtidige tekniske infrastruktur for detailbetalinger. Det fremtidige afviklingskoncept i Nationalbanken beskrives i kapitel 7. I kapitel 8 findes en analyse af mulighederne for at indføre generelt kortere afviklingstider for dankortbetalinger.

Indhold

Del 1 - Kortere afviklingstider for detailbetalinger

1. Baggrund.....	1
2. Behovet for kortere afviklingstider	3
3. Ny betalingsinfrastruktur med kortere afviklingstider.....	4
3.1. Hurtigere afvikling af konto-til-konto overførsler	4
3.2. Hurtigere afvikling af weekendens dankortbetalinger.....	8
3.3. Betalinger, der ikke påvirkes i den nye infrastruktur	8
3.4. Infrastrukturens delelementer	9
3.5. Sammenfatning	9
4. Implementeringen af kortere afviklingstider	10
4.1. Omkostningsestimat	10
4.2. Implementeringsplan	10
4.3. Projektrisici.....	11
4.4. Organisering af det fremtidige arbejde	12
5. Den nye infrastruktur i international sammenligning.....	12
5.1. Sammedagsafvikling	13
5.2. Hurtigafvikling af mindre beløb	13
5.3. Store virksomhedsbetalinger	14
5.4. Ingen sammedagsafvikling af kortbetalinger	15
5.5. Sammenfatning	15

Del 2 - Tekniske aspekter vedrørende kortere afviklingstider

6. Den fremtidige tekniske infrastruktur for detailbetalinger.....	16
6.1. Intradagafviklingen.....	16
6.2. Hurtigafvikling af mindre betalinger.....	18
6.3. Hurtigafvikling af store betalinger	19
6.4. Sumclearingen	20
7. Det fremtidige afviklingskoncept i Nationalbanken	21
7.1. Det fremtidige afviklingsforløb i Nationalbanken	21
7.2. Afviklingsmodel.....	22
7.3. Den natlige afvikling.....	23
7.4. Sikkerhedsretten.....	23
7.5. Valørmæssige problemstillinger.....	25
8. Mulighederne for hurtigere afvikling af dankortbetalinger	26
8.1. Clearing og afvikling af dankortbetalinger	26
8.2. Hvem har pengene hvornår?.....	26
8.3. Afvikling i weekenden og på helligdage	27
8.4. Afvikling på nationale helligdage.....	28
8.5. Sammedagsafvikling af dankortbetalinger	29
8.6. Afvikling af små hurtige betalinger.....	29
8.7. Sammenfatning	30

Del 1 - Kortere afviklingstider for detailbetalinger

1. Baggrund

I forbindelse med udvalgsbehandlingen af lov om betalingstjenester i foråret 2009 anmodede Folketingets Erhvervsudvalg den daværende økonomi- og erhvervsminister om at foretage en analyse af, hvorfor det er muligt i Holland og Storbritannien – modsat Danmark – at foretage nationale betalingsoverførsler øjeblikkeligt.

På den baggrund bad økonomi- og erhvervsministeren i maj 2009 Nationalbanken om at varetage formandskabet i en arbejdsgruppe, som skulle analysere afviklingstiderne for nationale betalingsoverførsler i Danmark. Kommissoriet for arbejdsgruppen er gengivet i boks 1.

KOMMISSORIUM FOR ARBEJDSGRUPPEN OM NATIONALE
BETALINGSOVERFØRSLER

Boks 1

I forbindelse med udvalgsbehandlingen af lov om betalingstjenester har Folketingets Erhvervsudvalg anmodet økonomi- og erhvervsministeren om at foretage en analyse af, hvorfor det er muligt i Holland og England – modsat i Danmark – at foretage nationale betalingsoverførsler øjeblikkeligt. På denne baggrund nedsættes en arbejdsgruppe med følgende kommissorium:

Arbejdsgruppen har til opgave at analysere afviklingstiderne i Danmark. Konkret forventes arbejdsgruppen at analysere, hvilke tiltag der skal iværksættes i den danske betalingsinfrastruktur for, at nationale betalingsoverførsler i Danmark kan gennemføres, dvs. bogføres og afvikles, inden for samme dag samt at analysere fordele og ulemper ved kortere afviklingstider i Danmark.

Arbejdsgruppen anbefalede i januar 2010 i Rapport om nationale betalingsoverførsler i Danmark, at Finansrådet, Nets og Nationalbanken skulle udarbejde et endeligt beslutningsgrundlag for følgende tre tiltag i retning af kortere afviklingstider for detailbetalinger:

- ◆ Flytning af weekendens afvikling, så alle weekendens betalinger bogføres modtagernes konti mandag morgen i stedet for tirsdag morgen.
- ◆ Senere skæringstidspunkt i datacentralerne, hvorved flere betalinger initieret i aftentimerne indgår i den natlige afvikling.
- ◆ Ekstra afvikling af konto-til-konto overførsler i dagtimerne og dermed mulighed for afvikling inden for samme bankdag.

Finansrådet vurderede efterfølgende, at den fordyrelse af infrastrukturen, som de tre tiltag ville medføre, ikke stod mål med gevinsten for kunderne. Det blev derfor i maj 2011 besluttet, at arbejdsgruppen skulle fortsætte med henblik på at udarbejde et beslutningsgrundlag med konkrete tiltag, der kan reducere afviklingstiden for detailbetalinger i Danmark.

På arbejdsgruppens møde 25. maj 2011 blev det besluttet at nedsætte en teknisk underarbejdsgruppe. Opgaverne i den tekniske underarbejdsgruppe har omfattet:

- ◆ at fastlægge relevante modeller til hurtigere gennemførelse af betalingsoverførsler for borgere og virksomheder
- ◆ at identificere fordele og ulemper ved de forskellige modeller

- ◆ at komme med anbefalinger til hvilken model, der bør indføres, herunder at sikre sig at modellen imødekommer udviklingen af nye betalingsformer, ligesom modellen skal være tilpasset den kommende implementering af eurosystemets fælles platform for afvikling af værdipapirer, Target2-Securities (T2S)⁴
- ◆ at komme med anbefalinger til en implementeringsstrategi
- ◆ at udarbejde skøn for omkostningerne ved den anbefalede model

Der er siden maj 2011 afholdt fire møder i arbejdsgruppen og ni møder i den tekniske underarbejdsgruppe. Derudover er der holdt en række møder i projektgrupper i regi af Finansrådet.

Deltagerne i arbejdsgruppen og den tekniske underarbejdsgruppe er vist i boks 2 og 3. Deltagerne i den tekniske underarbejdsgruppe har deltaget i møderne i arbejdsgruppen.

DELTAGERE I ARBEJDSGRUPPE OM NATIONALE BETALINGSOVERFØRSLER	Boks 2
<ul style="list-style-type: none"> • Hugo Frey Jensen, Nationalbankdirektør, formand for arbejdsgruppen • Henrik Hyltoft, Markedsdirektør, Dansk Erhverv • Mette Feifer, Chefkonsulent, Dansk Erhverv • Lars William Wesch, Branchedirektør, DI Handel • Jacob Thiel, Cheføkonom, Håndværksrådet • Troels Hauer Holmberg, Økonom, Forbrugerrådet • Henrik Doensig Bernstein, Specialkonsulent, Erhvervs- og Vækstministeriet • Christian Kejlskov Jørgensen, Fuldmægtig, Erhvervs- og Vækstministeriet • Thorsten Meyer Larsen, Fuldmægtig, Finansministeriet • Erik Hammer, Kontorchef, Moderniseringsstyrelsen • Niels Hald, Specialkonsulent, Moderniseringsstyrelsen • Henrik Bruun Johannesen, Specialkonsulent, Finanstilsynet • Mikkel Leihardt, Kontorchef, Digitaliseringsstyrelsen • Ole Ellerbæk Madsen, It-arkitekt, Digitaliseringsstyrelsen • Jørgen A. Horwitz, Direktør, Finansrådet • Klaus Jørn Jensen, Underdirektør, Finansrådet • Claus Berthelsen, Økonomisk konsulent, Finansrådet • Tina Füssel, Executive Vice President, Nets • Kristian Kjeldsen, Kontorchef, Danmarks Nationalbank 	

⁴ Target2-Securities er beskrevet i boks 4 i afsnit 4.2.

- Kristian Kjeldsen, Kontorchef, Danmarks Nationalbank, formand
- Klaus Jørn Jensen, Underdirektør, Finansrådet
- Claus Berthelsen, Økonomisk konsulent, Finansrådet
- Per Terp, International Program Manager, Nets
- Martin Boye Ovesen, Senior Portfolio Manager, Nets
- Bjarne Riis, Vicedirektør, Senior Rådgiver, Nordea
- Simon Artmann, Senior Product Manager, Nordea
- Kim Fogde, Underdirektør, Danske Bank
- Nicolai Schmit, Afdelingschef, Sydbank
- Thorkil Braagaard, Udviklingschef, Lokale pengeinstitutter
- Martin Lütken, Udviklingschef, Nykredit
- Lone Natorp, Specialkonsulent, Danmarks Nationalbank
- Peter Restelli-Nielsen, Konsulent, Danmarks Nationalbank
- Tommy Gladov, Specialkonsulent, Danmarks Nationalbank
- Gustav Kaas Jacobsen, Fuldmægtig, Danmarks Nationalbank
- Eva Gerda Kvist, Specialkonsulent, Danmarks Nationalbank

2. Behovet for kortere afviklingstider

Når kunder i danske banker betaler med fx dankort eller overfører penge via netbank, skal bankerne udveksle beløb mellem hinanden og bogføre på kundekonti, før betalingerne er til rådighed på modtagers konto. Disse betalinger er derfor, modsat kontantbetalinger, forbundet med en vis afviklingstid, der afhænger af indretningen af betalingssystemerne. I den eksisterende danske infrastruktur tager det normalt én dag at gennemføre elektroniske betalinger, mens der i forbindelse med weekender og helligdage kan gå flere dage.⁵

En afviklingstid for betalinger på én eller flere dage er utidssvarende, når det via computere og mobiltelefoner er blevet almindeligt at udveksle data med det samme. Desuden er der risiko for, at det vil gøre det vanskeligere at udvide nye effektive betalingsformer, fx pengeoverførsler via mobiltelefonen, der kræver hurtig afvikling, hvis kunderne skal opleve de fulde fordele.

I flere lande, som Danmark ofte sammenlignes med, er de nationale betalings-systemer de seneste år blevet omlagt, så afviklingstiden for betalinger er nedbragt. Typisk er det i disse lande blevet muligt at gennemføre en betaling inden for samme dag – og i enkelte tilfælde endda næsten omgående. Som hovedregel afvikles kortbetalinger dog ikke inden for samme dag.

I arbejdsgruppens rapport om nationale betalingsoverførsler fra januar 2010 fremgik, at kunderne ønsker mulighed for at overføre penge, dvs. foretage konto-til-konto overførsler, inden for samme dag og helst så hurtigt som muligt. Endvidere vil kunderne gerne have, at overførsler foretaget via netbank om aftenen bliver gennemført senest dagen efter, hvilket ikke altid er tilfældet i dag. Virksomhederne og staten ønsker ligeledes kortere afviklingstider primært for hurtigere at kunne disponere over de modtagne beløb. Specifikt for dankortbetalinger finder mange forretningsdrivende det u hensigtsmæssigt, at weekendens betalinger først er til rådighed tirsdag morgen.

⁵ Den nuværende danske detailbetalingsinfrastruktur er beskrevet i Rapport om nationale betalingsoverførsler fra januar 2010.

3. Ny betalingsinfrastruktur med kortere afviklingstider

Arbejdsgruppen om nationale betalingsoverførsler har fastlagt hovedtrækkene i en ny infrastruktur for afvikling af detailbetalinger i Danmark. De forskellige tiltag vil til sammen sikre, at kunderne fremover tilbydes en række nye betalingsmuligheder med kortere afviklingstid end den, der kendes i den nuværende infrastruktur.

Den nye infrastruktur vil understøtte betydelig hurtigere afvikling af konto-til-konto overførsler og reducere afviklingstiden med et døgn for dankortbetalinger initieret i weekender og på helligdage. Infrastrukturen vil endvidere være fremtidssikret til at håndtere nye betalingstyper, som fx mobilbetalinger, og en eventuel senere omlægning af de betalinger, der ikke berøres i første omgang.

Nedenfor beskrives afviklingstiderne for de forskellige betalingstyper, når de planlagte tiltag er implementeret.

3.1. Hurtigere afvikling af konto-til-konto overførsler

Når den nye infrastruktur er fuldt implementeret, vil kunderne have mulighed for at vælge mellem tre forskellige overførselshastigheder for konto-til-konto overførsler i deres netbank:

1. Natafvikling - modtager har pengene næste bankdag
2. Sammedagsafvikling - modtager har pengene samme bankdag
3. Hurtigafvikling - modtager har pengene kort tid efter

Natafvikling

Hvis kunden ikke foretager et aktivt valg, gennemføres betalingen i en natlig afviklingscyklus, hvorved betalingen som i dag krediteres modtagerens konto den efterfølgende bankdag.

Hvis en overførsel skal indgå i nattens afvikling, skal den foretages før et skæringstidspunkt, der varierer mellem kl. 18.00 og kl. 21.00 afhængig af betalers bank. En overførsel initieret tirsdag kl. 22.00 vil blive hævet på betalers konto onsdag, afviklet natten mellem onsdag og torsdag og indsat på modtagers konto torsdag. Overførsler initieret i weekenden vil blive indsat på modtagers konto tirsdag morgen, som det kendes fra den nuværende infrastruktur.

Afviklingstiderne for overførsler i natafviklingen vil svare til de nuværende afviklingstider for netbankoverførsler og er vist i tabel 2. Kolonnen, Afviklingstid (dage), viser det antal dage, som det tager at gennemføre en overførsel, dvs. fra en overførsel initieres, til beløbet indsættes på modtagerens konto.

AFVIKLINGSTIDER FOR OVERFØRSLER VIA NATAFVIKLINGEN

Tabel 2

	Før skæringstidspunkt for natafvikling			Efter skæringstidspunkt for natafvikling		
	Beløb hæves	Beløb indsættes	Afviklingstid (dage)	Beløb hæves	Beløb indsættes	Afviklingstid (dage)
Overførsel initieres						
Mandag	Man.	Tirs.	1	Tirs.	Ons.	2
Tirsdag	Tirs.	Ons.	1	Ons.	Tors.	2
Onsdag	Ons.	Tors.	1	Tors.	Fre.	2
Torsdag	Tors.	Fre.	1	Fre.	Man.	4
Fredag	Fre.	Man.	3	Man.	Tirs.	4
Lørdag	Man.	Tirs.	3	Man.	Tirs.	3
Søndag	Man.	Tirs.	2	Man.	Tirs.	2
Torsdag før store bededag	Tors.	Man.	4	Man.	Tirs.	5
Onsdag før skærtorsdag	Ons.	Tirs.	6	Tirs.	Ons.	7
Onsdag før Kr. himmelfartsdag ...	Ons.	Man.	5	Man.	Tirs.	6
Fredag før pinse	Fre.	Tirs.	4	Tirs.	Ons.	5

Anm.: Tabellen viser, hvornår beløbet hæves på betalers konto og indsættes på modtagers konto samt afviklingstiden for netbankoverførsler udført via natafviklingen på forskellige dage, inkl. på udvalgte helligdage. Skæringstidspunktet er det tidspunkt, hvor banken lukker for betalinger, der kan gennemføres i den natlige afvikling. Skæringstidspunktet kan variere mellem kl. 18.00 og kl. 21.00 afhængig af betalers bank.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Sammedagsafvikling

Hvis kunden vælger sammedagsafvikling, vil beløbet være modtager i hænde samme bankdag, såfremt betalingen er foretaget inden dagens seneste skæringstidspunkt, der ligger først på eftermiddagen. Overførsler foretaget efter dette skæringstidspunkt, vil blive indsat på modtagers konto den efterfølgende bankdag om morgenen. Overførsler initieret i weekenden vil blive indsat på modtagers konto mandag morgen, hvilket er én dag tidligere end i dag. Afviklingstiderne for overførsler i sammedagsafviklingen er vist i tabel 3.

AFVIKLINGSTIDER FOR OVERFØRSLER VIA SAMMEDAGSAFVIKLING

Tabel 3

	Før skæringstidspunkt for sammedagsafvikling			Efter skæringstidspunkt for sammedagsafvikling		
	Beløb hæves	Beløb indsættes	Afviklingstid (dage)	Beløb hæves ¹	Beløb indsættes	Afviklingstid (dage)
Overførsel initieres						
Mandag	Man.	Man.	<1	Man.	Tirs.	1
Tirsdag	Tirs.	Tirs.	<1	Tirs.	Ons.	1
Onsdag	Ons.	Ons.	<1	Ons.	Tors.	1
Torsdag	Tors.	Tors.	<1	Tors.	Fre.	1
Fredag	Fre.	Fre.	<1	Fre.	Man.	3
Lørdag	Man.	Man.	2	Man.	Man.	2
Søndag	Man.	Man.	1	Man.	Man.	1
Torsdag før store bededag	Tors.	Tors.	<1	Tors.	Man.	4
Onsdag før skærtorsdag	Ons.	Ons.	<1	Ons.	Tirs.	6
Onsdag før Kr. himmelfartsdag ...	Ons.	Ons.	<1	Ons.	Man.	5
Fredag før pinse	Fre.	Fre.	<1	Fre.	Tirs.	4

Anm.: Tabellen viser, hvornår beløbet hæves på betalers konto og indsættes på modtagers konto samt afviklingstiden for netbankoverførsler via sammedagsafviklingen udført på forskellige dage, inkl. på udvalgte helligdage. Skæringstidspunktet er det tidspunkt, hvor banken lukker for betalinger, der kan gennemføres i den sidste dagsafvikling.

¹ Der er ikke taget endeligt stilling til, hvilken dag beløbet hæves på afsenders konto, når overførslen er initieret efter skæringstidspunktet for sammedagsafvikling.

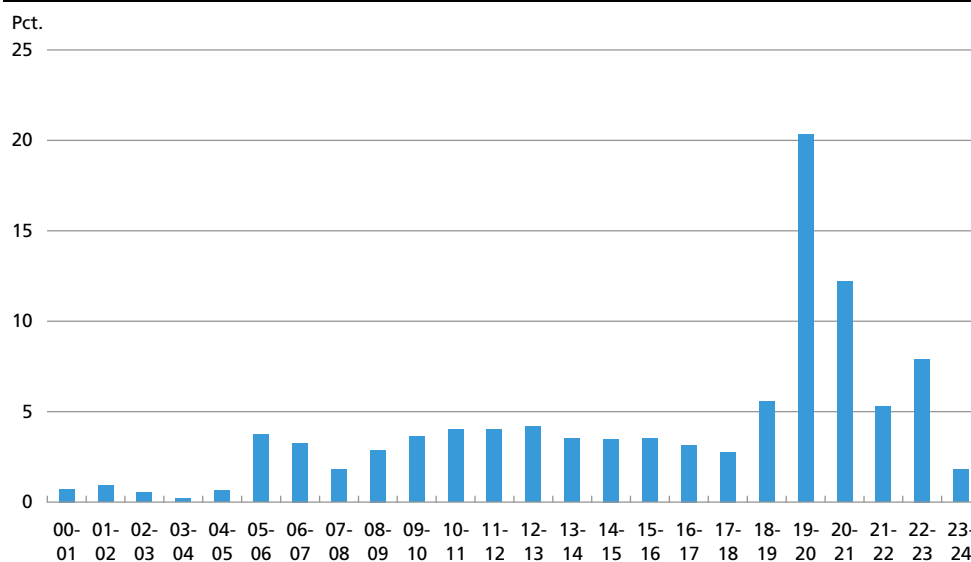
Kilde: Danmarks Nationalbank.

I Danmark initieres ca. en fjerdedel af privatkundernes konto-til-konto overførsler i dag inden kl. 12, mens knap halvdelen initieres mellem kl. 19 og midnat, jf. figur 1.

For konto-til-konto overførsler, der ligger om morgenen eller om formiddagen, vil der i den nye infrastruktur være mulighed for at vælge sammedagsafvikling. Overførsler, der ligger om aftenen efter det nuværende skæringstidspunkt for konto-til-konto overførsler, vil ligeledes kunne overføres hurtigere, idet de indsættes på modtagerens konto dagen efter initieringen. I den eksisterende betalingsinfrastruktur vil disse have en afviklingstid på to dage.

FORDELINGEN AF PRIVATKUNDERS KONTO-TIL-KONTO OVERFØRSLER EFTER TIDSPUNKT FOR INITIERINGEN

Figur 1

Anm.: Fordelingen er beregnet på baggrund af udsnit af det samlede antal konto-til-konto overførsler initieret på hverdage af privat kunder i Danmark i oktober og november 2011.

Kilde: Finansrådet og Danmarks Nationalbank

Med implementeringen af sammedagsafvikling mindskes relevansen af at gennemføre arbejdsgruppens anbefaling fra 2010 om et senere skæringstidspunkt i datacentralerne. Målet i 2010 var, at flere netbank-betalinger initieret i aftenetimerne skulle indgå i den natlige afvikling og være til rådighed på modtagers konto den efterfølgende morgen. Med muligheden for at vælge sammedagsafvikling vil konto-til-konto overførsler initieret om aftenen og natten kunne være til rådighed for modtageren næste morgen/formiddag.

Hurtigafvikling af mindre betalinger døgnet rundt alle ugens dage

Kunden kan vælge hurtigafvikling af mindre betalinger, hvormed det afsendte beløb bliver indsat på modtagers konto kort tid efter, overførslen er foretaget. Til forskel fra nat- og sammedagsafvikling bliver det muligt at foretage hurtigafvikling af mindre beløb døgnet rundt alle ugens dage. Dermed vil der ikke være forskel på hastigheden på overførsler initieret på hverdage, i weekenden eller på helligdage. Alle overførsler vil være til rådighed på modtagers konto kort tid efter initieringen.

Den øvre beløbsgrænse for hurtigafvikling af mindre betalinger forventes - når muligheden er fuldt implementeret - at kunne dække køb af større forbrugsgoder, fx en bil.

Hurtigafvikling af store betalinger på bankdage

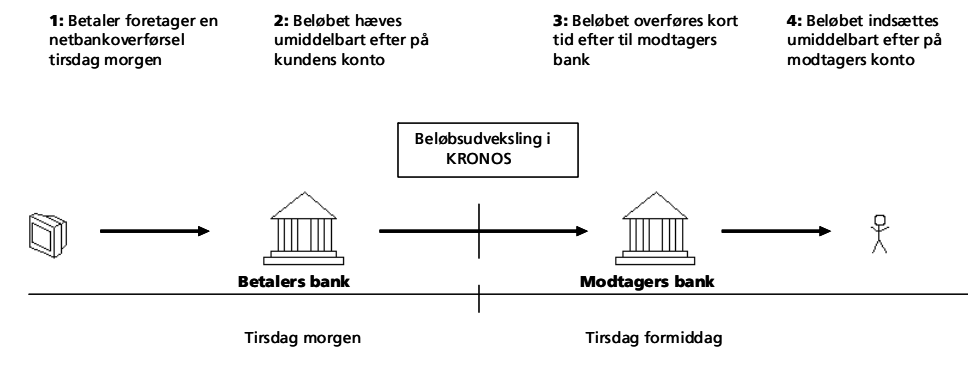
Den nye infrastruktur vil også give mulighed for at vælge hurtigafvikling af store betalinger. Muligheden er primært tiltænkt erhvervskunder, der via net-

banken kan gennemføre en stor betaling, der er modtageren i hænde inden for kort tid. Beløbsudvekslingen sker via Nationalbankens RTGS-system Kronos, der anvendes til enkeltvis og øjeblikkelig afvikling af primært store tidskritiske betalinger i danske kroner, jf. afsnit 6.3.

I figur 2 er hurtigafvikling af en stor betaling vist trin for trin.

HURTIGAFVIKLING AF STORE BETALINGER

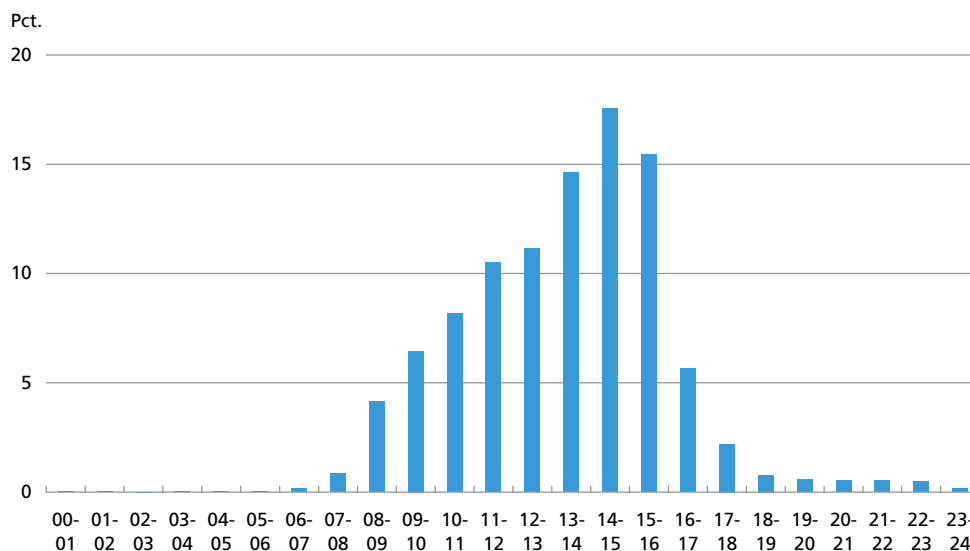
Figur 2

Det bliver muligt at foretage hurtigafvikling af store betalinger på alle bankdage indtil først på eftermiddagen, hvor der er skæringstidspunkt. Overførsler foretaget efter det tidspunkt vil blive indsat på modtagers konto den efterfølgende bankdag.

Tidsbegrænsningen skyldes, at hurtigafvikling af store betalinger stiller større krav til bankernes anskaffelse og håndtering af likviditet i forhold til hurtigafviklingen af mindre betalinger, der kan overføres døgnet rundt alle ugens dage. Der vil ikke være en øvre grænse for beløb overført via hurtigafvikling af store betalinger.

Mere end 95 pct. af virksomhedernes konto-til-konto overførsler initieres i dag i tidsrummet mellem kl. 8 og kl. 18, jf. figur 3. De nuværende betalingsmønstre kan ændre sig, når der i den nye infrastruktur bliver mulighed for hurtigere overførsler.

Anm.: Fordelingen er beregnet på baggrund af udsnit af det samlede antal konto-til-konto overførsler initieret på hverdage af virksomheder i Danmark i oktober måned 2011.
 Kilde: Finansrådet og Danmarks Nationalbank

3.2. Hurtigere afvikling af weekendens dankortbetalinger

Betalinger i weekenden med dankort vil i den nye infrastruktur blive krediteret forretningernes konto mandag morgen. Dermed vil forretninger modtage weekendens dankortbetalinger én dag tidligere end i dag. Den fremtidige afvikling af weekendens dankortbetalinger er vist i figur 4.

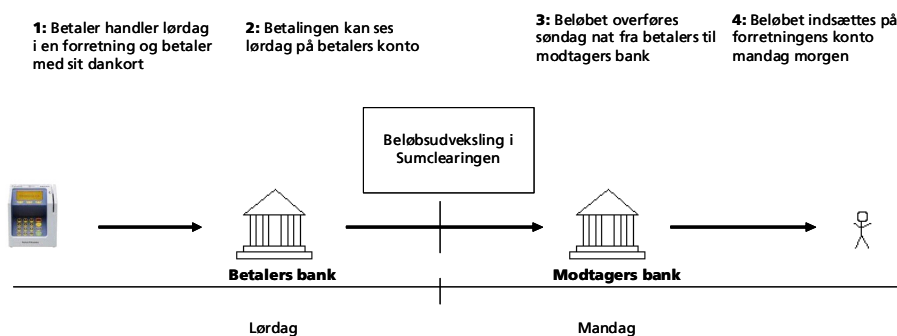
På hverdage vil dankortbetalinger, som i dag, tidligst blive krediteret forretningernes konti den efterfølgende morgen.

Omtrent en tredjedel af dankortbetalingerne udføres i weekenden og vil derfor blive afviklet én dag hurtigere end i dag.

Arbejdsgruppen har drøftet mulighederne for generelt kortere afviklingstider for dankort. Der henvises til kapitel 8 for en analyse af mulighederne for hurtigere afvikling af dankortbetalinger.

HURTIGERE AFVIKLING AF WEEKENDENS DANKORTBETALINGER

Figur 4

3.3. Betalinger, der ikke påvirkes i den nye infrastruktur

Betalinger via checks, indbetalingskort, Betalingservice, LeverandørService, InformationsService og OverførselsService samt kontanthævninger med dankort vil ikke blive påvirket af den nye infrastruktur for detailbetalinger. Afviklingen af disse betalingstyper vil derfor foregå som i dag, jf. tabel 2.

Disse betalingstyper repræsenterer hovedsageligt forudsigelige betalinger, hvor betalingsdatoen er fastlagt på forhånd, og hvor afviklingstiden derfor

ikke er nær så afgørende som for fx konto-til-konto overførsler. I princippet kan alle betalingstyper på længere sigt håndteres i den nye infrastruktur, hvis dette ønskes.

3.4. Infrastrukturens delelementer

For at understøtte de nye overførselsmuligheder er det nødvendigt både at udvikle nye afviklingssystemer og ændre i de eksisterende. Kortere afviklingstid for weekendens dankortbetalinger kræver ligeledes tilpasninger i det eksisterende system.

Den kommende infrastruktur vil bestå af følgende elementer:

- ◆ **Intradagafviklingen:** Et nyt fremtidssikret nettoafviklingssystem med fire daglige afviklinger af i første omgang konto-til-konto-overførsler via sammedags- og natafvikling.
- ◆ **Hurtigafvikling af mindre betalinger:** En ny løsning til afvikling af mindre beløb, hvor kunderne døgnet rundt alle ugens syv dage kan gennemføre hurtige betalingsoverførsler.
- ◆ **Hurtigafvikling af store betalinger:** Der tilbydes udvidede muligheder for, at primært erhvervskunder kan gennemføre store betalinger via Nationalbankens RTGS-system Kronos, hvorved betalingen når frem hurtigt efter afsendelsen.
- ◆ **Sumclearingen⁶:** Øvrige betalingstyper bevares i den nuværende Sumclearing, der tilrettes, så weekendens dankortbetalinger krediteres hurtigere end i dag.

Intradag- og hurtigafviklingen af mindre betalinger baseres på den internationale standard for udveksling af finansielle meddelelser kaldet ISO20022. Dette er i tråd med den internationale udvikling og er på flere måder med til at fremtidssikre infrastrukturen.

Delelementerne i den fremtidige detailbetalingsinfrastruktur er beskrevet nærmere i kapitel 6.

3.5. Sammenfatning

I den fremtidige detailbetalingsinfrastruktur vil konto-til-konto overførsler kunne gennemføres betydeligt hurtigere end i dag. Dermed vil der være mulighed for at vælge kortere afviklingstid for knap 60 pct. af den samlede værdi af betalingerne, der blev afviklet i Sumclearingen i 2010, jf. tabel 4. Derudover afkortes afviklingstiden for weekendens dankortbetalinger med et døgn. Dette betyder, jf. ovenfor, at ca. en tredjedel af dankortbetalingerne vil blive gennemført hurtigere end i dag.

BETALINGER AFVIKLET I SUMCLEARINGEN I 2010				Tabel 4
	Antal (mio.)	Andel (pct.)	Værdi (mia. kr.)	Andel (pct.)
Dankort, Visa/dankort og hævekort	938,4	58,4	329,3	6,0
Betalingservice og LeverandørService	188,1	11,7	591,2	10,7
Internationale betalingskort	185,8	11,6	71,9	1,3
Konto-til-konto overførsler	175,1	10,9	3241,4	58,6
Indbetalingskort	114,9	7,1	1161,6	21,0
Checks	5,2	0,3	131,8	2,4
I alt	1607,5	100,0	5527,3	100,0

Kilde: Finansrådet og Nets.

⁶ Sumclearingen er beskrevet i Rapport om nationale betalingsoverførsler fra januar 2010.

4. Implementeringen af kortere afviklingstider

Der er udarbejdet et omkostningsestimat og en overordnet tidsplan for udvikling og implementering af den ovenfor beskrevne modernisering af detailbetalingsinfrastrukturen.

4.1. Omkostningsestimat

Det vurderes, at den beskrevne modernisering af infrastrukturen kan gennemføres for mellem 200 og 300 mio. kr.

Omkostningsestimatet omfatter både udviklingsomkostninger til den nye infrastruktur samt Nationalbankens og datacentralernes omkostninger til tilpasning af egne systemer. Omkostningsestimatet tager højde for, at datacentralernes udgangspunkt for at tilpasse deres systemer er forskelligt. Desuden inkluderer estimatet omkostninger til udvikling af aftalegrundlag og forretningshåndbog i regi af Finansrådet, og at der skal anvendes resurser til at tage den nye infrastruktur i anvendelse.

Omkostningsestimatet forudsætter, at der ikke ændres på hvilke dage, der er banklukkedage. Dvs. bankdagekonventionen fastholdes for den nye infrastruktur, bortset fra hurtigafvikling af mindre betalinger. Et brud på den forudsætning vurderes at fordyre udviklingen af infrastrukturen væsentligt, da der eksempelvis ville skulle ændres grundlæggende ved bankernes eksisterende bogføringssystemer.

Omkostningsestimatet inkluderer ikke omkostninger ved eventuelle tilpasninger i virksomhedernes interne systemer.

Usikkerheder ved omkostningsestimatet

Der er indregnet en margin i omkostningsestimatet til at tage højde for den usikkerhed, der naturligt er i et projekts indledende fase.

Den største usikkerhed vurderes at være forbundet med udviklingen af hurtigafvikling af mindre betalinger. Sektoren har begrænset erfaring med realtidslignende afvikling af detailbetalinger. Der er således ikke på sektorplan klarhed over, hvilke krav realtidslignende afvikling stiller til udvikling og drift af de systemer, som skal understøtte hurtigafvikling af mindre betalinger.

En af de mere konkrete usikkerhedsfaktorer ved hurtigafvikling af mindre betalinger vedrører fastsættelse af den hastighed, hvormed betalinger skal gennemføres, og dermed den betalingsoplevelse, sektoren ønsker at tilbyde kunderne. Jo større hastighed betalingerne skal overføres med, jo større krav stilles der til de systemer, som skal håndtere betalingerne. Dette bekræftes af erfaringerne fra Faster Payment Service i Storbritannien.

En anden usikkerhedsfaktor ved indførelse af hurtigafvikling af mindre betalinger vedrører det forhold, at systemet skal være aktivt 24/7, dvs. døgnet rundt alle dage. Dette stiller store krav til de systemer, som understøtter hurtigafvikling af mindre betalinger, og til driften af systemet i tilfælde af eksempelvis nedbrud. Endelig stiller 24/7-drift store krav til systemets sikkerhedsforanstaltninger, både i forhold til misbrug og beskyttelse af kunderne.

4.2. Implementeringsplan

Implementeringen af kortere afviklingstider vil ske trinvist efter tidsplan vist i tabel 5. Moderniseringen ventes at være afsluttet ultimo 2014.

Tidspunkt	Aktivitet
2012	
1. kvartal 2012	Forretnings- og it-kravspecifikation foreligger
2. kvartal 2012	Flytning af weekendens dankortbetalinger etableret
4. kvartal 2012	Hurtigafvikling af store betalinger etableret
2013	
2. kvartal 2013	Sektortest af Intradagafviklingen
3. kvartal 2013	Intradagafviklingens natafvikling etableret
4. kvartal 2013	Intradagafviklingens sammedagsafvikling etableret
2014	
2. kvartal 2014	Ny kredittransaktion ¹ i Intradagafviklingen etableret
4. kvartal 2014	Hurtigafvikling af mindre betalinger etableret

¹ Fremtidigt alternativ til indbetalingskort, jf. afsnit 6.1.

Den trinvis implementering bidrager til at mindske projektrisici i forbindelse med moderniseringen af infrastrukturen. En række mindre projekter vil således være lettere at håndtere end et stort projekt med samtidig implementering af alle elementer på en gang. Endvidere betyder en trinvis implementering, at de første forbedringer af afviklingstiderne allerede indføres i 2012.

Den trinvis implementering af moderniseringen tillader, at der sker en optimal anvendelse af nøgleresurser i banker og datacentraler. Rækkefølgen afspejler, at de mindst komplicerede elementer implementeres først. Både flytningen af weekendens dankortbetalinger og hurtigafvikling af store betalinger er mindre ændringer i kendte systemer/kendt teknologi. Hurtigafviklingen af mindre betalinger implementeres sidst, hvilket afspejler, at der jf. ovenfor er tale om et projekt med mange ubekendte faktorer og begrænset erfaringsgrundlag.

Samtidig har det været afgørende for implementeringsplanen, at Intradagafviklingen lanceres i god tid inden overgangen til eurosystemets fælles platform for afvikling af værdipapirer, Target2-Securities (T2S), se boks 4. Det er således Intradagafviklingen, der skal sikre, at likviditetssamspillet mellem afviklingen af detailbetalinger og værdipapirafviklingen i T2S bevares.

TARGET2-SECURITIES (T2S)	Boks 4
Target2-Securities er det kommende fælleseuropæiske system til afvikling af værdipapirhandlert i euro og andre europæiske valutaer, der ønsker at deltage. Formålet med T2S er at gøre afviklingen af grænseoverskridende værdipapirhandlert lige så enkel, billig og effektiv som nationale handlert i Europa. T2S er en vigtig forudsætning for etableringen af det indre marked for værdipapirhandlert i EU.	

4.3. Projektrisici

Tidsplanen for implementering af kortere afviklingstider er fastlagt på et tidspunkt i projektforløbet, hvor den endelige kravspecifikation ikke er kendt. Det vurderes imidlertid, at risikoen for forsinkelser er begrænset, fordi sektoren er bekendt med de teknologier og de fleste afviklingsrutiner, som den nye infrastruktur indebærer.

Jf. afsnittet vedrørende omkostningsestimatet vurderes den største risiko at knytte sig til hurtigafvikling af mindre betalinger, idet der på sektorplan kun er begrænsede erfaringer med realtidslignende afvikling af detailbetalinger. Der kan således være ukendte faktorer, som først bliver kendt relativt sent i forløbet, og som kan medføre en forsinkelse i implementeringen af hurtigafviklingen af mindre betalinger.

Endelig kan der være en risiko forbundet med implementeringen af Intradagafviklingen, hvilket skyldes, at den allerede fra lanceringstidspunktet skal håndtere store transaktionsvolumener. Dermed har sektoren en yderst begrænset fejlmargen, som stiller store krav til, at den forudgående sektortest har afdækket eventuelle problemer med systemet.

Risici begrænses ved at lancere natafviklingen før dagsafviklingerne. Dette giver sektoren bedre mulighed for at rette eventuelle fejl, idet der kun er en afvikling i døgnet, og løsningen dermed er enklere at håndtere. Når natafviklingen er fuldt operationel, vurderes det ikke at skabe yderligere udfordringer at koble dagcyklerne på relativt hurtigt, idet rutiner og systemer er på plads.

4.4. Organisering af det fremtidige arbejde

I regi af Finansrådet påtænkes at nedsætte en styregruppe, som får til opgave at lede sektorens arbejde med implementering af den nye infrastruktur. Styregruppen forventes sammensat af repræsentanter fra Finansrådet, Danske Bank, Nordea, Sydbank, Jyske Bank, Lokale Pengeinstitutter, Regionale Bankers Forening og Nets. Under styregruppen oprettes en koordinationsgruppe, der skal organisere arbejdet i de projektgrupper, som skal udføre konkrete opgaver relateret til projektet. Koordinationsgruppen og projektgrupperne skal rapportere til styregruppen.

Tilsvarende er der internt i Nationalbanken etableret en projektorganisation, der skal gennemføre de nødvendige tilpasninger i Nationalbankens afviklings-systemer og i Kronos.

Der vil i hele implementeringsprocessen være et tæt samarbejde mellem Nationalbanken og de af Finansrådet nedsatte grupper:

- ◆ Der afholdes jævnlige møder mellem Finansrådets styregruppe og Nationalbanken med henblik på opfølgning og drøftelse af mere overordnede forhold i implementeringsprocessen.
- ◆ Der holdes faste løbende møder mellem Finansrådets koordinationsgruppe og Nationalbankens projektmedarbejdere, hvor den praktiske implementering diskuteres og koordineres.
- ◆ Nationalbanken påtænkes at være repræsenteret i Finansrådets projektgrupper.

Statusrapportering

Det kommende Betalingsråd vil løbende blive informeret om status på implementeringen af den nye detailbetalingsinfrastruktur. Ligeledes vil Betalingsrådet være det naturlige forum for fremtidige drøftelse af eventuelle ønsker om yderligere tiltag i betalingsinfrastrukturen.

5. Den nye infrastruktur i international sammenligning

En del af baggrunden for arbejdet med en ny detailbetalingsinfrastruktur er, at det i flere lande i dag er muligt at overføre betalinger hurtigere end i Danmark.

I det følgende sammenlignes afviklingstiderne for betalingsoverførsler i udvalgte lande. Det drejer sig om Storbritannien og Holland, da der i forbindelse med udvalgsbehandlingen af lov om betalingstjenester blev spurgt, hvorfor det i disse to lande – modsat Danmark – er muligt at overføre betalinger hurtigt. Der sammenlignes endvidere med Sverige, Norge og Finland, hvor der i overvejende grad anvendes samme betalingstyper som i Danmark.

5.1. Sammedagsafvikling

I den fremtidige danske betalingsinfrastruktur vil konto-til-konto overførsler kunne gennemføres samme dag, som de initieres.

Betalingsinfrastrukturen i Holland, Norge, Sverige og Finland tillader allerede i dag, at betalinger afvikles mellem bankerne flere gange inden for samme bankdag. I de pågældende landes betalingssystemer er der, som i Danmark, ingen afvikling af betalinger i weekenden eller på helligdage.

Holland

I Holland sker afviklingen af udvalgte detailbetalinger hver halve time på bankdage. I praksis sker det ved, at bankernes betalingsforpligtigelser beregnes multilateralt, hvorefter de beregnede nettopositioner sendes til afvikling på deltagerens konti i Target2, det fælles RTGS-system for afvikling af eurobetalinger. Det betyder dog ikke, at der nødvendigvis sker bogføring på kundernes konti umiddelbart efter afviklingen.

Norge og Sverige

I Norge og Sverige sker afviklingen af konto-til-konto overførsler fire gange dagligt. I Norge beregnes bankernes nettopositioner multilateralt i detailbetalingssystemet Norwegian Interbank Clearing System (NICS), hvorefter de sendes til afvikling i Norges Bank. I Sverige beregner Bankgirocentralen (BGC) nettopositionerne bilateralt mellem bankerne, hvorefter de afvikles på konti i Sveriges Riksbank.

Finland

Den finske betalingsinfrastruktur har gennem de seneste år gennemgået en række ændringer. Det skyldes overgangen til Single Euro Payments Area (SEPA). I dag overføres mere end 90 pct. af alle interbank konto-til-konto overførsler i Finland som SEPA credit transfers, hvilket bl.a. vil sige, at de anvendte standarder for overførslerne er baseret på den internationale standard for udveksling af finansielle meddelelser ISO20022⁷. De finske banker har valgt det fælles europæiske detailbetalingssystem STEP2 til håndtering af konto-til-konto overførsler. Bankernes nettopositioner sendes flere gange dagligt gennem STEP2 til afvikling på deltagerens konti i Target2. Hovedparten af de finske detailbetalinger afvikles, som i Danmark, stadig om natten, idet Finland har fået indført en natclearing i STEP2.

5.2. Hurtigafvikling af mindre beløb

I Danmark er der i dag meget begrænsede muligheder for hurtig overførsel af betalinger mellem borgere og virksomheder. Med den nye danske betalingsinfrastruktur bliver det muligt for kunderne at overføre mobil- eller netbankbetalinger meget hurtigt.

I Storbritannien er der i dag mulighed for, at betalinger kan overføres hurtigt mellem borgere og virksomheder alle timer i døgnet alle ugens dage. En lignende 24/7 tjeneste er undervejs i Sverige for så vidt angår mobilbetalinger. Løsningen forventes implementeret i løbet af 2012. I Holland er der i dag ligeledes en tjeneste, hvor borgere kan overføre betalinger hurtigt efter initieringen. Denne tjeneste benyttes dog oftest til betalinger af større beløb, fx i forbindelse med ejendomshandler, og kun på bankdage.

⁷ Intradagafviklingen og hurtigafviklingen er begge baseret på ISO20022, jf. kapitel 6.

Storbritannien

I maj 2008 åbnede Faster Payment Service (FPS) i Storbritannien. FPS er en 24/7 service, hvor konto-til-konto overførsler og mobilbetalinger kan gennemføres inden for to timer, dog typisk i løbet af kortere tid. Servicen blev indført med det formål at sikre, at betalingsinfrastrukturen var tilstrækkelig effektiv og levede op til de krav, som forbrugere og virksomheder havde.

Til at begynde med udbød 13 banker hurtige betalinger gennem FPS. I dag udbydes tjenesten af mere end 100 banker, hvoraf størstedelen dog deltager indirekte gennem en direkte deltager. I alt gennemføres mere end 80 pct. af borgernes konto-til-konto overførsler initieret via netbank og mobilbetalinger i Storbritannien via FPS.

Der er en overordnet beløbsgrænse på 100.000 GBP i FPS, men mange banker har en lavere beløbsgrænse overfor deres kunder. Både enkeltstående og gentagende betalinger kan overføres via servicen.

Selve afviklingen af betalingerne sker tre gange dagligt på bankdage via CHAPS, det britiske RTGS-system. For at sikre at betalingerne til enhver tid kan gennemføres, har FPS indført en række tiltag til at reducere den potentielle afviklingsrisiko.

For det første er der i FPS indført beløbsgrænser for de enkelte deltagers maksimale nettodebetpositioner, såkaldte Net Debet Caps. I praksis betyder det, at en deltagers betalingsforpligtelse samlet set over for de øvrige deltagere ikke må overstige denne beløbsgrænse.

For det andet har FPS implementeret en såkaldt Liquidity and Loss Sharing Agreement (LLSA), hvormed deltagerne forpligter sig til kollektivt at garantere for et beløb svarende til den størst tilladte nettodebetposition i systemet. Dette sker ved, at hver deltager - i forhold til dennes nettoposition - overfører sikkerheder til et depot i Bank of England. I tilfælde af at en deltager ikke kan overholde sine betalingsforpligtelser, sikres afviklingen ved at realisere sikkerhederne fra depotet.

5.3. Store virksomhedsbetalinger

I Danmark tillader bankerne på bankdage, at virksomheder overfører beløb over 5 mio. kr. direkte i Kronos, Nationalbankens RTGS-system. Virksomhederne tillades udelukkende at overføre beløb mellem egne konti i forskellige banker. I den nye danske betalingsinfrastruktur forbedres muligheden for at foretage store virksomhedsbetalinger hurtigt. Dermed kan virksomheder i deres netbank - i et bestemt tidsrum på bankdage - vælge, at betalingen skal gennemføres med det samme, og der vil ikke være ovennævnte begrænsning på, hvilke konti der kan overføres til.

I Finland og Norge er der udarbejdet løsninger, hvorved virksomheder kan overføre større betalinger hurtigt efter, betalingen er initieret. Således kan virksomheder foretage større betalinger med minimal overførselstid. Tjenesten i Finland fungerer således, at virksomhederne i deres netbank kan markere, at betalingen skal udføres hurtigt. I Norge afvikles betalinger over en vis beløbsstørrelse direkte i centralbankens RTGS-system. Tjenesterne udbydes kun på bankdage.

I Sverige er det muligt for erhvervs kunder at gennemføre store betalinger hurtigt, dog ikke automatisk via netbank. Dette kræver således en henvendelse til banken. Der er en nedre beløbsgrænse for disse betalinger på 300.000 SEK.

I Storbritannien og Holland er det ligeledes muligt gennem private banker at gennemføre større virksomhedsbetalinger direkte i centralbankernes RTGS-systemer.

5.4. Ingen sammedagsafvikling af kortbetalinger

I ingen af de ovennævnte lande afvikles kortbetalinger, herunder betalinger med debetkort som dankortet, hurtigere end i Danmark. Det tager således i alle landene som minimum én dag, før kortbetalinger er indsat på modtagerens (forretningernes) konti. Der er heller ingen afvikling af kortbetalinger i weekenden eller på helligdage i de pågældende lande. Der henvises til kapitel 8 for begrundelserne for dette.

5.5. Sammenfatning

Med de planlagte tiltag skabes der en detailbetalingsinfrastruktur i Danmark, hvor mulighederne for hurtig betalingsafvikling er fuldt på højde med mulighederne i de lande, som Danmark normalt sammenlignes med. Tabel 6 viser en oversigt over mulighederne i betalingsinfrastrukturen i Danmark, Holland, Storbritannien, Sverige, Norge og Finland.

TJENESTER FOR DETAILBETALINGER I DANMARK OG I UDVALGTE LANDE						Tabel 6
Aktivitet	Danmark	Sverige	Norge	Finland	Holland	UK
Hurtige større betalinger for virksomheder	Ja (2012)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Sammedagsafvikling af konto-til-konto overførsler ..	Ja (2013)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hurtig gennemførelse af mindre betalinger via net- eller mobilbank	Ja (2014)	Planlagt	Nej	Nej	Ja	Ja
Kortbetalinger indsættes på modtagers konti samme dag, som de initieres	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

Kilde: Teknisk underarbejdsgruppe om nationale betalingsoverførsler.

Del 2 - Tekniske aspekter vedrørende kortere afviklingstider

6. Den fremtidige tekniske infrastruktur for detailbetalinger

I det følgende beskrives den tekniske infrastruktur, der skal understøtte de planlagte muligheder for hurtigere betalingsoverførsler.

6.1. Intradagafviklingen

Der udvikles et nyt fremtidssikret system, Intradagafviklingen, til afvikling af i første omgang konto-til-konto overførsler. Systemet skal forestå afviklingen af konto-til-konto overførsler gennemført via sammedagsafvikling og nataf-
vikling. Derudover afvikles kredittransaktioner med struktureret advisering, som giver beløbsmodtager en række på forhånd definerede oplysninger om betalingsafsender, hvilket understøtter automatisk håndtering af betalingerne. Sidstnævnte tænkes som et fremtidigt alternativ til indbetalingskort, der i dag afvikles i Sumclearingen.

I Intradagafviklingen afvikles betalinger på stort set samme måde som i den nuværende Sumclearing. Intradagafviklingen er således et multilateralt nettoafviklingssystem, hvor bankernes nettopositioner opgøres på faste tidspunkter i døgnet og udveksles på bankernes konti i Nationalbanken. Først når afviklingen i Nationalbanken er gennemført, bogføres betalingerne på kundernes konti i bankerne. Intradagafviklingen lever dermed op til internationale standarder om afvikling i centralbankpenge, jf. boks 5.

AFVIKLING I CENTRALBANKPENGE

Boks 5

Ved afvikling af betalinger i centralbankpenge menes, at betalinger afvikles på konti i centralbanken, hvor modtager af betalinger har en fordring på centralbanken, og afsender har enten et indskud i centralbanken eller mulighed for at låne i centralbanken mod sikkerhed. Ved at anvende centralbankpenge reduceres kredit- og likviditetsrisici væsentligt i betalings- og afviklingssystemer. Der er ingen kreditrisiko på centralbanker, og centralbanker er i stand til at skabe likviditet, dvs. udvide mængden af centralbankpenge, ved at udlåne penge til bankerne til brug i betalingsafviklingen. Internationale standarder anbefaler, at systemisk vigtige betalings- og værdipapirafviklingssystemer afvikler over konti i centralbanken. For betalingsystemer drejer det sig om standard VI i BIS' Core Principles for Systemically Important Payment Systems.

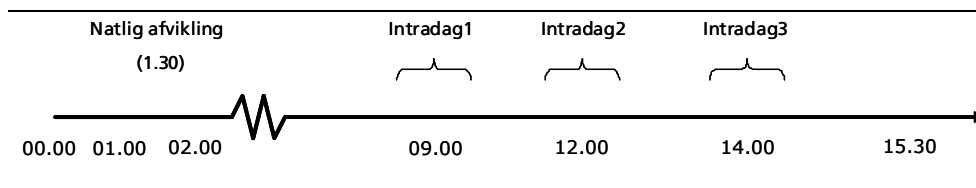
I Intradagafviklingen vil der - i modsætning til Sumclearingen - ske afvikling flere gange i løbet af et afviklingsdøgn. Afviklingsforløbet i Intradagafviklingen er endnu ikke endeligt fastlagt, men kunne forløbe som vist i figur 5. Her er den natlige afvikling lagt kl. 01.30, dvs. samtidig med den natlige afvikling i Sumclearingen, jf. kapitel 7, mens de daglige afviklinger i eksemplet er lagt kl. 09.00, kl. 12.00 og kl. 14.00.

Placeringen af de daglige afviklinger er afhængig af, hvornår det pengepolitiske døgn slutter, idet den sidste dagsafvikling skal være afsluttet i passende tid inden afslutningen på det pengepolitiske døgn, jf. kapitel 7.

I de tre dagsafviklinger vil der en halv time før afviklingstidspunktet blive beregnet et forecast for bankernes likviditetsbelastning. Det vil gøre det muligt for bankerne at tilpasse den reservede likviditet til det, der er behov for. Derved undgår bankerne at skulle indlægge en større buffer i deres likviditetsreservation for at være sikker på, at afviklingen kan gennemføres.

Hvis en bank ikke har reserveret tilstrækkelig likviditet til en afvikling, gennemføres betalingerne i den næste afviklingscyklus.

MULIGT AFVIKLINGSFORLØB I INTRADAGAFVIKLINGEN Figur 5

Anm.: En natlig afvikling kl. 01.30 og tre daglige afviklingscykler kl. 09.00, kl. 12.00 og kl. 14.00.
Kilde: Finansrådet.

Konto-til-konto overførsler vil - med mindre kunden vælger en hurtigere overførselstid - blive afviklet i den natlige afvikling. Konkurrenceneutrale betalinger og faste overførsler vil ligeledes blive afviklet i den natlige afvikling. Konkurrenceneutrale betalinger er betalinger, hvor modtagelsestidspunktet er uafhængigt af afsenders bank. Det drejer sig typisk om løn- og pensionsudbetalinger, hvor ansatte, uanset om de har samme bank som deres arbejdsgiver, skal have adgang til deres løn på samme tidspunkt. Derfor vil disse betalinger blive afviklet i samme afviklingscyklus, og de vil, som det kendes i dag, være til rådighed på kundernes konti fra morgenstunden.

Konto-til-konto overførsler, hvor kunden har valgt sammedagsafvikling, vil blive afviklet i førstkommande dagsafvikling. Det betyder, at en overførsel initieret inden skæringstidspunktet for sidste dagsafvikling vil være modtageren i hænde samme dag. Skæringstidspunktet vil blive placeret, så der er tid til den systemmæssige håndtering af transaktionerne og til beregningen af forventet likviditetsbehov, jf. ovenfor. Overførsler initieret efter skæringstidspunktet vil være til rådighed på modtagerens konto næste morgen. Overførsler initieret i weekender og på helligdage vil blive indsat på modtagerens konto den førstkommande bankdag om formiddagen.

Intradagafviklingen er fremtidssikret

Intradagafviklingen baseres på den internationale ISO20022 standard for udveksling af finansielle meddelelser. Dette er i tråd med den internationale udvikling og er på flere måder med til at fremtidssikre Intradagafviklingen.

Ved at basere en ny infrastruktur på internationale standarder, forventes systemerne at blive billigere at vedligeholde og videreudvikle end systemer baseret på proprietære standarder. Dertil kommer, at standardisering i et videre perspektiv må forventes at lette integrationen med andre relaterede systemer; eksempelvis af en virksomheds økonomisystem med dens netbank.

Endvidere arbejder EU med at gøre anvendelsen af ISO20022 standarden lovpligtig for i første omgang eurobetalinger. Ved at basere Intradagafviklingen på ISO20022 standarden forberedes den danske betalingsinfrastruktur til eventuelle fremtidige lovkrav.

Der ligger også en fremtidssikring i, at kommunikationen mellem de involverede parter effektiviseres i Intradagafviklingen. Bankerne skal ikke - som i dag - udveksle transaktionsdata med hinanden, men alene med operatøren af Intradagafviklingen. Bankerne sender detailtransaktioner til deres datacentral, som sender dem videre til Intradagafviklingen. Når afviklingen er afsluttet, sendes et bogføringsgrundlag tilbage til datacentralerne, som videreformidler det til bankerne. Den mere effektive dataudveksling gør det lettere at vedligeholde og videreudvikle systemerne og bidrager dermed til at fremtidssikre det nye afviklingssystem.

Endelig er Intradagafviklingen fremtidssikret på den måde, at eventuelle nye former for betalinger kan håndteres i systemet, ligesom de resterende betalingstyper i Sumclearingen kan omlægges til Intradagafviklingen, såfremt dette på længere sigt findes hensigtsmæssigt.

6.2. Hurtigafvikling af mindre betalinger

Der udvikles et nyt system, som giver kunderne mulighed for døgnet rundt alle ugens dage (24/7) at gennemføre mindre betalinger meget hurtigt.

En betaling via hurtigafviklingen af mindre betalinger debiteres afsenders konto straks og krediteres modtagers konto umiddelbart efter. Det overførte beløb er således til disposition på modtagers konto, før beløbet er overført mellem afsenders og modtagers bank. Dermed brydes med princippet om, at der ikke sker bogføring før afvikling i centralbankpenge, jf. boks 5. Dette indebærer, at bankerne opbygger en kreditrisiko på hinanden, og at betalingernes endelighed⁸ derfor må sikres på anden vis.

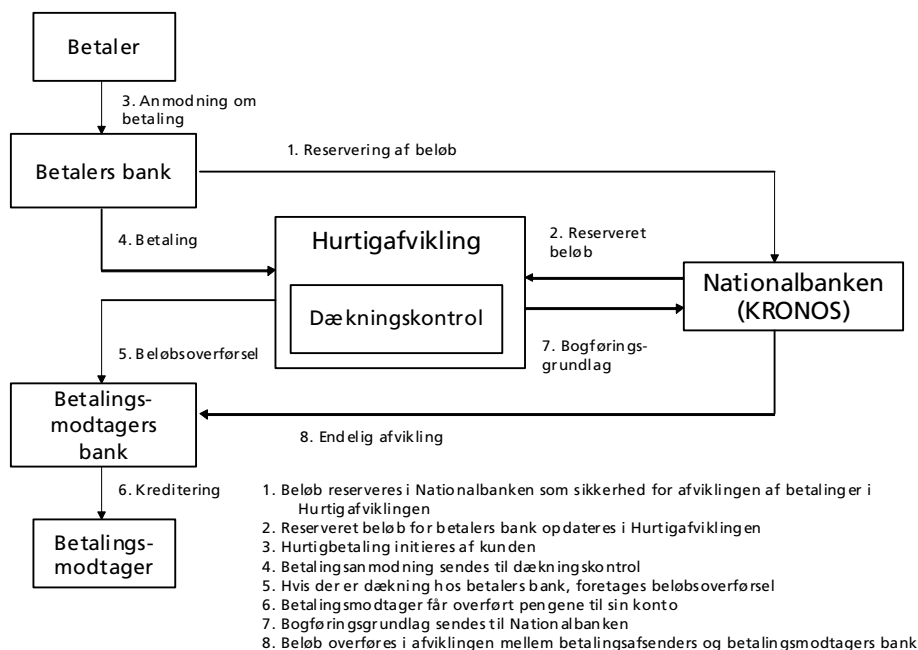
Systemet sikres ved, at hver bank reserverer likviditet på deres foliokonto i Nationalbankens RTGS-system Kronos. Likviditeten tjener som sikkerhed for afviklingen af betalinger i hurtigafviklingen af mindre betalinger. Hver gang en bank ændrer sin reservation, sendes det nye beløb til operatøren af hurtigafviklingen. Operatøren opretholder et internt regnskab for hver bank, hvor det reservede beløb løbende op- og nedskrives som følge af de betalinger, der eksekveres. På faste tidspunkter foretages en endelig bogføring i Kronos af nettobeløbet af de betalinger, der er gennemført siden sidste bogføring. Bogføringen af nettobeløb svarer stort set til afviklingscyklerne i Intradagafviklingen.

Uden for Kronos' åbningstid tager operatøren udgangspunkt i saldoen på bankernes foliokonti og holder løbende bevægelserne af betalinger op mod denne saldo. Operatøren kan derfor afvikle betalinger 24/7/365 uafhængigt af Kronos' åbningstid.

Sikringen af hurtigafviklingen af mindre betalinger ved hjælp af likviditetsreservationer har den konsekvens, at en banks kunder kun kan afsende betalinger via hurtigafviklingen, hvis banken har reserveret tilstrækkelig likviditet. Risikoen for et 'betalingsstop' mindskes ved, at der er en øvre grænse for størrelsen af beløb, der kan sendes via hurtigafviklingen, og ved at give bankerne fleksible muligheder for at reservere yderligere likviditet. Spørgsmålet om reservation af likviditet til hurtigafviklingen af mindre betalinger behandles nærmere i kapitel 7.

Figur 6 viser hurtigafviklingen af mindre betalinger.

⁸ Endelighed indebærer, at en betaling er betingelsesløst og uigenkaldeligt gennemført.

Kilde: Nets

6.3. Hurtigafvikling af store betalinger

Bankerne får i den nye infrastruktur mulighed for at tilbyde kunderne (primært erhvervs kunder) hurtigafvikling af store betalinger. Tanken er, at kunderne selv skal kunne initiere de store overførsler i deres netbank.

Afviklingen af betalingerne vil foregå via Nationalbankens RTGS-system Kronos, der i dag primært anvendes til interbank-betalinger. Skæringstidspunktet for hurtigafvikling af store betalinger er ikke fastlagt. Det vurderes imidlertid, at betalingerne formentlig kan gennemføres frem til kl. 14.00 med et skæringstidspunkt for initiering af nye betalinger kl. 13.30.

Skæringstidspunktet vil være afhængigt af, hvornår det pengepolitiske døgn slutter, idet de sidste store betalinger skal være gennemført i passende tid inden afslutningen på det pengepolitiske døgn, jf. kapitel 7.

Når en banks erhvervs kunde benytter hurtigafvikling af en stor betaling, trækkes beløbet direkte på pågældende banks foliokonto i Nationalbanken. For at banken kan styre sin likviditet, er det nødvendigt, at den kan styre flowet af overførsler fra hurtigafviklingen. Det sker ved, at bankerne i egne systemer efter behov kan tilbageholde betalingerne i en likviditetskø i en kortere eller længere periode.

Det vil blive undersøgt, om der i Kronos skal implementeres en prioritering af betalingerne, som sikrer, at interbank-betalinger prioriteres over hurtigafviklingen af store betalinger. Derved vil afviklingen af sidstnævnte afvente, hvis der ikke er tilstrækkelig likviditet. Denne løsning kræver, at der udvikles en særlig markør på overførsler via hurtigafviklingen af store beløb.

Inden lanceringen vil bankerne udarbejde en kodeks for hurtigafviklingen af store betalinger, som definerer en række minimumskrav til løsningen - herunder forventet afviklingstid - således at løsningen fremstår som en samlet sektorløsning.

Da muligheden for hurtigafvikling af store beløb i høj grad er baseret på brug af Kronos, er der i udgangspunktet ikke behov for systemudvikling på sektorplan. En analyse viser endvidere, at Kronos' nuværende kapacitet er tilstræk-

kelig til at håndtere det forventede antal transaktioner via hurtigafviklingen af store beløb. Der vil imidlertid kræves systemtilpasninger hos de enkelte banker og datacentraler med henblik på en automatiseret håndtering af betalingerne.

6.4. Sumclearingen

Sumclearingen - det nuværende system til afvikling af detailbetalinger - vil fortsat være en del af den danske detailbetalingsinfrastruktur. Efter omlægningen af konto-til-konto overførsler til Intradagafviklingen og hurtigafviklingerne vil de øvrige betalingstyper fortsat blive afviklet i Sumclearingen. Det drejer sig om indbetalingskort, kontanthævninger i pengeautomater, checkbetalinger, dankortbetalinger, overførsler via Betalingsservice, LeverandørService og OverførselsService samt betalinger med internationale betalingskort. Afviklingen af disse vil foregå som i dag, bortset fra at afviklingen af weekendens dankortbetalinger vil ske hurtigere end i dag.

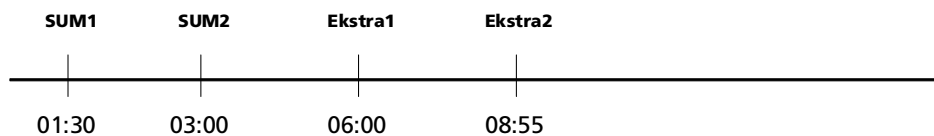
Weekendens dankortbetalinger

Hurtigere afvikling af weekendens dankortbetalinger, så de modtages mandag i stedet for tirsdag, kræver mindre tilpasninger af Sumclearingen.

Det nuværende afviklingsforløb i Sumclearingen er vist i figur 7. I forbindelse med weekenden gennemføres 1. og 2. normalafvikling natten mellem fredag og lørdag, mens 1. ekstraafvikling kører mandag morgen. Omlægningen af weekendens dankortbetalinger vil ske ved, at disse indgår i 1. ekstraafvikling, der i dag primært anvendes til forsinkede transaktioner.

AFVIKLINGSFORLØBET I SUMCLEARINGEN

Figur 7

Anm.: SUM1: 1. normalafvikling. SUM2: 2. normalafvikling. Ekstra1: 1. ekstraafvikling. Ekstra2: 2. ekstraafvikling

Øvrige betalingstyper i Sumclearingen

Sumclearingens nettopositioner opgøres på baggrund af to delclearinger, den dokumentløse clearing og PBS-clearingen. Når konto-til-konto-overførsler er omlagt til de nye afviklingssystemer, vil den dokumentløse clearing omfatte afregning af indbetalingskort, kontanthævninger i pengeautomater, checkbetalinger og OverførselsService. PBS-clearingen omfatter betalinger med Nets' egne produkter, herunder dankortbetalinger, overførsler via Betalingsservice og LeverandørService. Endvidere indgår betalinger med internationale betalingskort.

Alle tilbageværende betalingstyper i Sumclearingen kan i princippet på længere sigt omlægges til den nye infrastruktur. For betalingstyperne i PBS-clearingen vil det kræve, at der udvikles en såkaldt debettransaktion⁹ i Intradagafviklingen.

På langt sigt forekommer det ikke hensigtsmæssigt at opretholde to nettoafviklingssystemer for detailbetalinger, dvs. både Intradagafviklingen og Sumclearingen. Ved at håndtere samtlige betalingstyper i Intradagafviklingen i stedet for Sumclearingen, vil der i princippet være mulighed for at indføre samedagsafvikling for de pågældende betalinger ved at omlægge de berør-

⁹ Ved en debettransaktion initierer afsender en debitering af betalers konto. Intradagafviklingen er i første omgang baseret på kredittransaktioner, dvs. transaktioner, hvor afsender initierer en kreditering af modtagers konto.

te fødesystemer. Endvidere vil en udfasning af Sumclearingen medføre et mere enkelt afviklingsforløb. Særligt vil håndteringen af banker, der ikke har reserveret tilstrækkelig likviditet til den natlige afvikling, blive mere enkel, idet deres betalinger automatisk vil indgå i første dagsafvikling. Derved undgås Sumclearingens nuværende 2. ekstraafvikling, der involverer manuelle procedurer.

7. Det fremtidige afviklingskoncept i Nationalbanken

I dag afvikles bankernes indbyrdes nettopositioner fra Sumclearingen på bankernes afviklingskonti i Nationalbanken. Den fremtidige infrastruktur vil medføre en række nye afviklinger i Nationalbanken. Ud over den natlige afvikling i Sumclearingen, vil der være én natlig og tre daglige afviklinger i Intradagafviklingen, et antal endelige afviklinger af nettobeløb fra hurtigafviklingen af mindre betalinger samt enkeltvis hurtigafvikling af store betalinger. Det øgede antal afviklinger vil stille yderligere krav til bankernes likviditetsstyring og kræve mere likviditet sammenlignet med den nuværende situation, hvor alle detailbetalinger afvikles i én natlig afvikling.

En særlig projektgruppe nedsat af Finansrådet, bestående af repræsentanter for bankerne med kendskab til likviditetsstyring og repræsentanter fra Nationalbanken, har udarbejdet en anbefaling til, hvorledes afviklingen i Nationalbanken kan tilrettelægges med henblik på at sikre en effektiv likviditetsudnyttelse. Gruppen har drøftet forskellige tiltag til mere fleksibel adgang til likviditet. Endvidere har gruppen drøftet, hvordan ønsket om hurtigafvikling af mindre betalinger 24/7 kan understøttes inden for det gældende pengepolitiske set-up. Endelig har gruppen drøftet mulighederne for brug af sikkerhedsretten til de nye afviklinger.

Nedenfor beskrives i afsnit 7.1 til 7.3 tilrettelæggelse af den fremtidige afvikling i Nationalbanken. Endvidere beskrives mulige tiltag vedrørende sikkerhedsretten i afsnit 7.4 og valørmæssige problemstillinger i den fremtidige afvikling i afsnit 7.5.

7.1. Det fremtidige afviklingsforløb i Nationalbanken

Af hensyn til renteberegningen skal alle centralbanker fastsætte et tidspunkt på dagen, hvor mellemværender med modparter gøres op, kaldet afslutningen på det pengepolitiske døgn. I Danmark løber det pengepolitiske døgn i dag fra kl. 16.00 til kl. 15.30 den følgende kalenderdag, der er valørdag. I dette tidsrum stiller Nationalbanken ubegrænsede og uforrentede afviklingskreditter til rådighed for bankerne mod sikkerhedsstillelse. Kl. 15.30 skal bankerne have inddækket eventuelle overtræk, og indestående på foliokonto opgøres og forrentes med foliorenten.

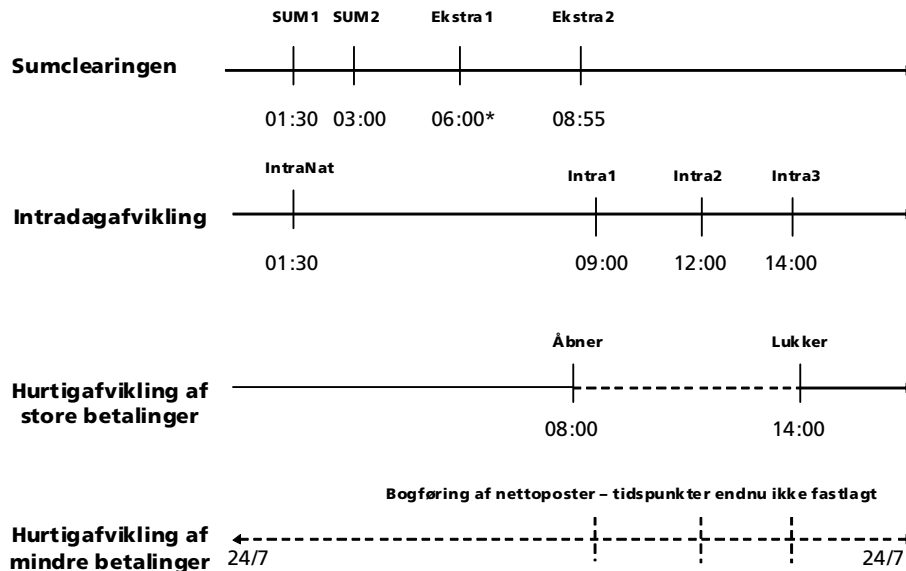
Op mod afslutningen af det pengepolitiske døgn ønsker bankerne ikke uventede eller store ind- og udbetalinger på deres konti i Nationalbanken. En uventet stor udbetaling kan medføre et overtræk, der skal være dækket inden kl. 15.30, hvorfor kontohaveren må i markedet og skaffe den manglende likviditet. En uventet stor indbetaling medfører et behov for at afdisponere likviditet med henblik på at opnå et højere afkast end foliorenten. Afviklingerne i Nationalbanken ønskes derfor afsluttet i god tid inden afslutningen af det pengepolitiske døgn. Det er på den baggrund, at der ikke vil blive gennemført hurtigafvikling af store betalinger og afvikling af nettopositioner fra Intradagafviklingen senere end kl. 14.00.

Figur 8 viser det forventede afviklingsforløb for den fremtidige detailbetalingsafvikling i Nationalbanken.

I forbindelse med det danske markeds forventede tilslutning til T2S har Nationalbanken efter ønske fra bankerne besluttet at ændre det pengepolitiske døgn, så det løber fra kl. 17.30 til kl. 16.45 den efterfølgende kalenderdag. En kommende udskydelse af lukketiden fra 15.30 til 16.45 tillader, at dagens seneste afviklingstidspunkter og skæringstidspunkter kan rykkes tilsvarende.

DET FORVENTEDE AFVIKLINGSFORLØB I NATIONALBANKEN

Figur 8

* Weekendens dankortbetalinger afvikles mandag kl. 06.00

7.2. Afviklingsmodel

Bankernes indbyrdes nettopositioner fra Sumclearingen udveksles i dag på særlige konti i Nationalbanken. Det sker som hovedregel i én samlet afvikling om natten kl. 01.30. Forinden har bankerne reserveret likviditet til afviklingen ved at overføre beløb fra deres foliokonto til deres afviklingskonto. Kronos har åbent for disse likviditetsoverførsler mellem kl. 16.00 og 16.30, dvs. den første halv time i det pengepolitiske døgn. Efter afviklingen er gennemført, tømmes alle afviklingskonti over på bankernes foliokonti. Således er bankernes indestående samlet på foliokontiene ved det pengepolitiske døgn afslutning med henblik på renteberegning af indestående.

Den eksisterende afviklingsmodel kan ikke understøtte den kommende hurtigafvikling af mindre beløb. Det skyldes, at afvikling 24/7 kræver, at der altid er reserveret et beløb til afviklingen, hvilket i den nuværende afviklingsmodel ikke er muligt i tidsrummet omkring det pengepolitiske døgnskifte. Dette er baggrunden for, at hurtigafviklingen af mindre beløb, som beskrevet i afsnit 6.2, sikres ved, at hver bank reserverer et beløb på sin foliokonto, der tjener som sikkerhed for afviklingen. En reservation berøres ikke af døgnskiftet, og det reserverede beløb vil indgå i renteberegningen på foliokontoen.

Reservationsmuligheder

Der kan kun sendes betalinger via hurtigafviklingen af mindre betalinger, hvis der er reserveret tilstrækkelig likviditet. Det er derfor vigtigt, at der etableres fleksible muligheder for at tilpasse og styre reservationen af likviditet til hurtigafviklingen.

Følgende muligheder for likviditetsstyring undersøges:

1. Der kan foretages manuelle ændringer af reservationen.

2. En reservation kan ændres med virkning fra et bestemt fremtidigt tidspunkt. Det kan eksempelvis udnyttes til at reducere reservationen umiddelbart før, der skal bruges likviditet til en cyklus i Intradagafviklingen.
3. Der kan fastlægges et ugentligt mønster, der specificerer, hvor store beløb der ønskes reserveret på givne tidspunkter. Det kan eksempelvis udnyttes til at have faste reservationsbeløb, der varierer på forskellige tidspunkter, fx:
 - a. I dagtimerne mellem afviklingscykler
 - b. I dagtimerne under en afviklingscyklus
 - c. Om natten
 - d. På ikke-bankdage
 - e. Tidspunkter hvor der erfaringsmæssigt er stort træk

Et fast ugentligt mønster kan benyttes til at regulere reservationen til det ønskede beløb umiddelbart efter, at der er sket bogføring af nettobeløbet fra de hidtidige betalinger eller umiddelbart før og efter, der skal køre Intradagafviklinger. Et fast mønster åbner endvidere mulighed for, at der kan reserveres "mest muligt" (dvs. det fulde beløb på foliokontoen), hvorved en bank om natten og på ikke-bankdage kan udnytte sin samlede disponible likviditet.

Det er endnu ikke afgjort, hvordan den konkrete løsning vil blive udformet. Det vil endvidere blive undersøgt, om modellen med reservation af beløb på foliokontoen med fordel kan anvendes til Intradagafviklingen og Sumclearingen.

7.3. Den natlige afvikling

Det øgede antal afviklinger vil som nævnt stille krav til bankernes fremskaffelse af likviditet. Dette vil have særlig betydning i de natlige afviklinger, hvor der ikke opereres med forecast af likviditetsbehov, og hvor bankerne derfor typisk vil indregne en buffer i den likviditet, der reserveres til afviklingen.

For at mindske likviditetsforbruget i den natlige afvikling påtænkes Intradagafviklingen afviklet via samme afviklingskonto eller på baggrund af samme likviditetsreservation som Sumclearingen. Derved undgår bankerne at skulle reservere likviditet med tilhørende likviditetsbuffer til to forskellige afviklinger af detailbetalinger. Beregninger i Nationalbanken viser, at en bank skal bruge omkring 40 pct. mere likviditet, hvis der indregnes likviditetsbuffer til to afviklinger i stedet for til en. Ved at gennemføre de to afviklinger over samme konto/reservation kan det endvidere undgås, at en bank, der har tilstrækkelig likviditet til at gennemføre én af afviklingerne, falder i dem begge, fordi likviditeten er spredt på to konti/reservationer.

En afvikling af Intradagafviklingen og Sumclearingen over samme konto/reservation medfører, at der i den natlige afvikling må prioriteres mellem afviklingerne i de tilfælde, hvor en eller flere banker ikke har tilstrækkelig likviditet til at honorere deres forpligtelser i begge afviklinger. Det skal undersøges, hvilken prioritering der er mest hensigtsmæssig.

For at optimere likviditetshåndteringen skal det undersøges, om overskudslikviditeten efter gennemførelsen af Intradagafviklingen og Sumclearingen kan overføres til brug for gennemførelsen af hurtigafvikling af mindre betalinger.

7.4. Sikkerhedsretten

Sikkerhedsretten er en særlig fleksibel form for sikkerhedsstillelse til betalingsformidlingsformål, hvor kontohaver kan stille sikkerhed i værdipapirer i et eller flere udpegede depoter i VP (typisk handelsdepotet). Låntager kan frit rå-

de over alle aktiverne i det pantsatte depot i det omfang, der fortsat er aktiver med tilstrækkelig belåningsværdi tilbage i depotet. Sikkerhedsretten kan i dag anvendes ved afvikling af betalinger i VP-handelsafviklingen, CLS, Sumclearingen samt for VP-afviklingen for periodiske betalinger. Det tilstræbes så vidt muligt også at anvende sikkerhedsretten til de nye detailbetalingsafviklinger.

I følge Finanstilsynets bekendtgørelse skal sikkerhedsretten fastholdes inden kl.15.00¹⁰. I modsat fald bortfalder sikkerhedsretten. Af samme grund skal bankerne inddække deres træk under sikkerhedsretten senest kl. 13.30. Dermed kan sikkerhedsretten ikke umiddelbart anvendes til den sidste afvikling i Intradagafviklingen.

I forbindelse med det danske markeds forventede tilslutning til T2S i 2016 påtænkes fastholdelsestidspunktet for sikkerhedsretten udskudt til kl. 16.45. Inddækningstidspunktet i Nationalbanken vil i givet fald blive fastsat til kl. 15.45. Nationalbanken vil i samarbejde med Finanstilsynet undersøge muligheden for at ændre bekendtgørelsen allerede i forbindelse med implementeringen af Intradagafviklingens dagsafviklinger for at kunne anvende sikkerhedsretten i den sidste dagsafvikling.

Samtidig vil Nationalbanken i forbindelse med T2S-tilslutningen arbejde for, at værdipapirhandelsloven ændres, så sikkerhedsretten kan anvendes til intradagkreditter og ikke blot til afviklingsmæssige formål. Hensigten er blandt andet at smidiggøre anvendelsen af sikkerhedsretten, således at den kan anvendes i forbindelse med T2S. Det vil blive undersøgt, om en eventuel smidiggørelse af sikkerhedsretten også kan lette afviklingen af detailbetalinger.

Direct debit

Ved anvendelsen af sikkerhedsretten er det i dag bankerne selv, der i Kronos indlægger en ordre, hvorefter der overføres beløb fra bankernes sikkerhedsretskonti direkte til deres Sumclearing afviklingskonti.

Det har været drøftet i den særlige projektgruppe i regi af Finansrådet, om det skal være muligt at anvende en direct debit funktion i relation til sikkerhedsretten (se boks 6). Baggrunden er et ønske om at sikre, at bankerne til enhver tid har tilstrækkelig likviditet til gennemførelsen af hurtigafvikling af mindre betalinger, herunder i weekender og på helligdage. Såfremt sektoren ønsker en direct debit funktion, vil Nationalbanken undersøge muligheden for dette.

DIRECT DEBIT	Boks 6
Direct debit er en betalingsmetode, hvor betaleren (debitor) giver betalingsmodtageren (kreditor) tilladelse til selv at trække et beløb direkte fra betalers konto og indsætte beløbet på fx sin egen konto. Direct debit kendes i forbindelse med Betalingservice, hvor debitor giver kreditor ret til at trække et tilgodehavende direkte på debtors konto. For hurtigafvikling af mindre betalinger kan en direct debit funktion bruges til at give systemoperatøren tilladelse til – uden for Kronos' åbningstid - at overføre et beløb fra en banks sikkerhedsretskonto til brug for afviklingen, i det tilfælde banken mangler likviditet til at få gennemført yderligere betalinger.	

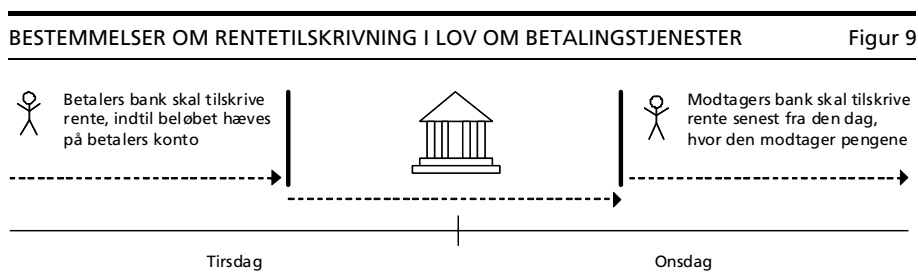
¹⁰ I Finanstilsynets bekendtgørelse om tidsfrister for at gøre retten til automatisk pant og betalingsforbehold gældende m.v. står der i § 1: Konstateres der i forbindelse med afvikling af en værdipapirhandel i en clearingcentral behov for at udnytte en panteret efter værdipapirhandelslovens § 55, stk. 2, eller 3, jf. stk. 1, i fondsaktiver registreret i en værdipapircentral, skal panteretten gøres gældende af panthaveren inden kl. 15.00 på afviklingsdagen.

Såfremt det gennemføres, kan det overvejes, om direct debit ligeledes bør indføres for den natlige cyklus i Intradagafviklingen og Sumclearingen. Det vil betyde, at bankerne ikke længere behøver en likviditetsmæssig overdækning for at sikre afviklingen om natten.

7.5. Valørmæssige problemstillinger

Afviklingstiden for en betaling har betydning for beregningen af kundernes rente på det overførte beløb. I Danmark er bankernes renteberegning ved betalinger reguleret i lov om betalingstjenester, der trådte i kraft 1. november 2009.

Bestemmelserne i loven fastslår, at betalers bank ikke må ophøre med at beregne rente før den dag, hvor pengene hæves på betalers konto. Tilsvarende skal modtagers bank begynde at beregne rente senest fra den dag, hvor banken selv modtager pengene og normalt vil indsætte dem på modtagers konto, jf. eksemplet i figur 9.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Hvis betalers konto debiteres en tirsdag, jf. figur 9, skal betalers bank betale rente frem til tirsdag. Tilsvarende skal modtagers bank, der modtager beløbet om onsdagen, begynde at betale modtager rente samme dag. Ingen af de to banker behøver dog at give kunderne rente fra tirsdag til onsdag. Bankernes kunder mister rente for perioden, fra pengene hæves på betalers konto, til de indsættes på modtagers konto.

Når der indføres sammedagsafvikling for store og mindre betalinger, vil bankernes kunder ikke miste rentedage ved disse betalinger. Renteberegningsreglerne, sammenholdt med at der er uoverensstemmelse mellem kalenderdøgnet i Sumclearingen og Nationalbankens pengepolitiske døgn, medfører imidlertid en asymmetri mellem Nationalbankens renteberegning over for bankerne og bankernes rentebetaling til kunderne.

Det forudsættes, at bankerne skal betale rente af beløb, der krediteres modtagers konto samme dag frem til kl. 24.00, dvs. selvom beløbet modtages efter bankens lukketid. Det betyder, at ved betalinger efter lukningen af Nationalbankens pengepolitiske døgn kl. 15.30, vil modtagerens bank skulle betale rente til modtageren af betalingen uden selv at modtage rente. Dvs. betalingsmodtagers bank mister en rentedag. Samtidig vil betalers bank oppebære rente af beløbet ved Nationalbankens renteberegning kl. 15.30 uden at skulle give rente til betaleren.

For så vidt muligt at mindske konsekvenserne af denne asymmetri er det besluttet, at kun hurtigafviklingen af mindre betalinger vil blive gennemført i tidsrummet efter lukningen af Nationalbankens pengepolitiske døgn og frem til kl. 24.00.

8. Mulighederne for hurtigere afvikling af dankortbetalinger

I den nye infrastruktur vil afviklingen af weekendens dankortbetalinger som beskrevet i afsnit 3.2 ske én dag tidligere end i dag, således at betalingerne vil blive indsat på modtagernes konti mandag morgen i stedet for tirsdag morgen. I forbindelse med helligdage op til og lige efter en weekend vil betalingerne ligeledes blive indsat på modtagernes konti én dag tidligere end i dag. Arbejdsgruppen om nationale betalingsoverførsler har drøftet mulighederne for at indføre yderligere tiltag i retning af en hurtigere afvikling af dankortbetalinger. Drøftelserne har drejet sig om muligheden for weekendafvikling af dankortbetalinger herunder i perioderne med helligdage op til og lige efter en weekend, afvikling i forbindelse med nationale helligdage samt sammedagsafvikling på hverdage.

I det følgende beskrives afviklingen af dankortbetalinger, som den foregår i dag. Herefter beskrives de udfordringer, der vil opstå, hvis de drøftede tiltag skal imødekommes.

8.1. Clearing og afvikling af dankortbetalinger

Dankortbetalinger afvikles i Sumclearingen, det nuværende danske system for clearing og afvikling af detailbetalinger. Nets, der er operatør af Sumclearingen, opsamler data fra alle dankortbetalinger udført i forretninger og på internettet (i løbet af hele døgnet). I Sumclearingen udregnes bankernes indbyrdes nettositioner på baggrund af data for dankortbetalingerne og en række andre detailbetalinger, fx Betalingsservice. Selve afviklingen af betalingerne sker i Nationalbanken, hvor bankernes konti debiteres og krediteres ud fra de opgjorte nettobalancer. Bankernes datacentraler modtager herefter meddelelser om, at afviklingen er gennemført, hvorefter forretningernes konti bliver krediteret dankortbetalingerne. Dette afviklingsforløb sikrer, at betalingerne ikke bogføres på forretningernes konti, før de er afviklet mellem bankerne. Dermed er der sikkerhed for endelighed af betalingerne, dvs. at betalingerne er betingelsesløst og uigenkaldeligt gennemført.

Bankerne skal dagligt sikre, at der er tilstrækkelig likviditet til afvikling af detailbetalinger, herunder dankortbetalinger, i Nationalbanken. En bank, der mangler likviditet, må skaffe likviditet fra en modpart, fx en udenlandsk bank, en anden dansk bank eller en stor erhvervskunde. Banken kan skaffe likviditet ved at sælge valuta, indgå indlån/udlåns forretninger, handle værdipapirer eller benytte Nationalbankens pengepolitiske instrumenter.

En bank, der er nettomodtager af likviditet i afviklingen af detailbetalinger, skal have mulighed for at genplacere den modtagne likviditet i markedet for at tjene rente. Det kræver, at pengemarkederne er åbne, således at bankerne kan indgå indlån/udlånsforretninger eller placere indskud i Nationalbanken, alternativt købe værdipapirer.

8.2. Hvem har pengene hvornår?

Som reglerne er for dankortbetalinger i dag, vil en betaling udført på en bankdag blive hævet på afsenders konto samme dag, som betalingen udføres, men sættes først ind på forretningens konto den næste bankdag. Dermed tjener afsenders bank en valørdag. I forbindelse med betalinger op til og i weekenden samt på helligdage afhænger renteberegningen af hvilken dag, betalingen udføres. Fx vil en dankortbetaling udført onsdagen før påske give afsenders bank seks valørdage, idet betalingen hæves på kundens konto samme dag, som betalingen udføres, men først indsættes på forretningens konto tirsdag efter påske. Udføres dankortbetalingen i stedet skærtorsdag, vil beløbet blive trukket på kundens konto tirsdag efter påske og blive indsat på forretningens konto dagen efter. Dermed får kunden fem dages valør på betalin-

gen, mens afsenders bank tjener en valørdag (tirsdag efter påske). Afviklingsdage og fordeling af valør i den nuværende betalingsinfrastruktur er vist i tabel 7.

AFVIKLINGSTIDER FOR DANKORTBETALINGER OG FORDELING AF VALØRDAGE I DAG Tabel 7

	I dag			Fordeling af valørdage	
	Beløb hæves på kundens konto	Beløb indsættes på modtagers konto	Antal dage før modtager får beløbet	Kunden	Kundens bank
Overførsel initieres					
Mandag	Man.	Tirs.	1	0	1
Tirsdag	Tirs.	Ons.	1	0	1
Onsdag	Ons.	Tors.	1	0	1
Torsdag	Tors.	Fre.	1	0	1
Fredag	Fre.	Man.	3	0	3
Lørdag	Man.	Tirs.	3	2	1
Søndag	Man.	Tirs.	2	1	1
Torsdag før store bededag	Tors.	Man.	4	0	4
Store bededag	Man.	Tirs.	4	3	1
Onsdag før skærtorsdag	Ons.	Tirs.	6	0	6
Skærtorsdag	Tirs.	Ons.	6	5	1
Onsdag før Kr. himmelfartsdag ...	Ons.	Man.	5	0	5
Kr. himmelfartsdag	Man.	Tirs.	5	4	1
Fredag før 2. pinsedag	Fre.	Tirs.	4	0	4
2. pinsedag	Tirs.	Ons.	2	1	1

Anm.: Tabellen viser, hvornår beløbet hæves på betalers konto og indsættes på modtagers konto samt afviklingstiden for dankortbetalinger udført på forskellige dage, inkl. på udvalgte helligdage. Afviklingstiden for overførsler udført i forbindelse med Kr. himmelfartsdag og pinse kan forlænges yderligere, hvis grundlovsdag falder på en hverdag omkring disse helligdage.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

I oplægget til ny betalingsinfrastruktur sker afviklingen af dankortbetalinger én dag tidligere i forbindelse med weekender og helligdage. Dermed vil forretningerne få én ekstra valørdag frem for bankerne. Afviklingsdage og fordeling af valør i den nye betalingsinfrastruktur er vist i tabel 8.

8.3. Afvikling i weekenden og på helligdage

Indføres afvikling af dankortbetalinger i weekender eller på helligdage, vil det yderligere kunne overføre valør fra kunderne og bankerne til forretningerne. Antallet af ekstra valørdage til forretningerne afhænger af, hvornår betalingerne afvikles, jf. ovenfor. Fx vil en afvikling skærtorsdag betyde, at forretningerne allerede torsdag får valør af onsdagens dankortomsætning. En sådan afvikling kræver imidlertid en del omlægninger i den finansielle sektor.

	Ny infrastruktur			Fordeling af valørdage	
	Beløb hæves på kundens konto	Beløb indsættes på modtagers konto	Antal dage før modtager får beløbet	Kunden	Kundens bank
Overførsel initieres					
Mandag	Man.	Tirs.	1	0	1
Tirsdag	Tirs.	Ons.	1	0	1
Onsdag	Ons.	Tors.	1	0	1
Torsdag	Tors.	Fre.	1	0	1
Fredag	Fre.	Man.	3	0	3
Lørdag	Man.	Man.	2	2	0
Søndag	Man.	Man.	1	1	0
Torsdag før store bededag	Tors.	Man.	4	0	4
Store bededag	Man.	Man.	3	3	0
Onsdag før skærtorsdag	Ons.	Tirs.	6	0	6
Skærtorsdag	Tirs.	Tirs.	5	5	0
Onsdag før Kr. himmelfartsdag	Ons.	Man.	5	0	5
Kr. himmelfartsdag	Man.	Man.	4	4	0
Fredag før 2. pinsedag	Fre.	Tirs.	4	0	4
2. pinsedag	Tirs.	Tirs.	1	1	0

Anm.: Tabellen viser, hvornår beløbet hæves på betalers konto og indsættes på modtagers konto samt afviklingstiden for dankortbetalinger udført på forskellige dage, inkl. på udvalgte helligdage. Afviklingstiden for overførsler udført i forbindelse med Kr. himmelfartsdag og pinse kan forlænges yderligere, hvis grundlovsdag falder på en hverdag omkring disse helligdage.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Weekendafvikling og afvikling af dankortbetalinger på helligdage vil kræve, at regnskabsafdelinger og it-afdelinger i både Nationalbanken og de private banker er åbne i weekenden og på helligdage, således at afvikling og bogføring af dankortbetalingerne kan varetages. Dette er nødvendigt for, at betalinger kan overføres fra betaler (forbrugeren) til modtagers (forretningens) konto.

I tillæg hertil skal bankernes handelsafdelinger være åbne, da det er nødvendigt at skaffe den fornødne likviditet til at sikre afviklingen af betalingerne. Ligeledes skal modtagen likviditet handles i markedet for at tjene rente. Såfremt bankerne ikke får forrentet den modtagne likviditet, vil de heller ikke kunne kræves at forrente indestående fra betalingerne på forretningernes kundekonti.

Dermed kræver en afvikling af dankortbetalinger i weekender og på helligdage, at det danske pengemarked er åbent. Det vil ligeledes være en udfordring, at de internationale pengemarkeder er lukkede i weekender og på helligdage. Således vanskeliggøres bankernes muligheder for at skaffe likviditet og ikke mindst for at tjene rente på evt. modtagen likviditet. Den danske fondsbørs og værdipapircentral er ligeledes lukket i weekenden og på helligdage, hvorfor bankerne er afskåret fra handel med værdipapirer.

8.4. Afvikling på nationale helligdage

Ved afvikling af dankortbetalinger på nationale helligdage, fx grundlovsdag, er det kun tilgængeligheden til de internationale pengemarkeder, der adskiller situationen fra afvikling i weekender og på internationale helligdage. Med hensyn til åbningstider i bankerne, Nationalbanken, fondsbørsen og værdipapircentralen, vil kravene være de samme.

8.5. Sammedagsafvikling af dankortbetalinger

I den nye betalingsinfrastruktur er der mulighed for, at konto-til-konto overførsler kan afvikles i Intradagafviklingen på hverdage, således at det er muligt at overføre betalinger til modtageren samme dag som initieringen. Infrastrukturen vil i princippet også kunne understøtte en lignende sammedagsafvikling af dankortbetalinger, hvilket vil betyde, at en del af dankortomsætningen på hverdage modtages én dag hurtigere end i dag.

I forbindelse med en sammedagsafvikling af dankortbetalinger kan der opstå regnskabsmæssige udfordringer for forretningerne. Fx skal forretningerne foretage en kasseopgørelse af alle dankortbetalinger initieret forud for tidspunktet for sammedagsafviklingen, således at opgørelsen kan sammenholdes med bogføringsposter fra Nets. Forretninger, der holder åbent hen over døgnskiftet, har allerede i dag den udfordring, at dette kræver særskilt kasseopgørelse af dankortbetalingerne initieret før og efter midnat. Hvis der indføres en afvikling midt på dagen, får alle forretninger en tilsvarende udfordring, hvilket kan kræve tilpasninger i forretningernes kasseterminaler og betalingsterminaler. Det bør derfor undersøges af forretningerne, hvorvidt udfordringerne står mål med fordelene ved at modtage dankortbetalinger hen over dagen, før der tages stilling til en sådan omlægning.

Ud over forretningernes udfordringer vil operatøren af systemet for dankortbetalinger, dvs. Nets, skulle foretage større tilpasninger af egne systemer og af forretningernes terminaler. Det vil betyde øgede omkostninger i forbindelse med omlægning og drift af afviklingssystemet for dankortbetalinger. Til gengæld vil dankortet blive en integreret del af den nye infrastruktur.

Sammedagsafvikling af dankortbetalinger vil også have afledte omkostninger i banksektoren til både omlægning og drift, idet bankerne parallelt med Nets skal foretage tilpasninger af interne systemer, herunder af bogføringssystemerne.

8.6. Afvikling af små hurtige betalinger

Den nye infrastruktur muliggør små hurtige betalinger fireogtyve timer i døgnet alle ugens dage (24/7). Der er derfor rejst spørgsmål i arbejdsgruppen om, hvorfor det er muligt at afvikle små hurtige betalinger i weekender og på helligdage, når det ikke er tilfældet med dankortbetalinger.

Muligheden for at gennemføre små betalinger hurtigt 24/7 via net- og mobilbank skyldes, at betalingerne vil blive afviklet efter et særligt set-up. Betalingerne resulterer således i en opskrivning af saldi på baggrund af et reserveret beløb, mens selve afviklingen i centralbankpenge først indtræffer på førstkommende bankdag. Det betyder i princippet, at en banks reservationer til små hurtige betalinger kan vise sig ikke at være tilstrækkelig. Af denne grund indføres bl.a. en øvre beløbsgrænse for de pågældende betalinger, der begrænser omfanget, og dermed gør det lettere for bankerne at estimere likviditetsbehovet.

En lignende model for afvikling af dankortbetalinger besværliggøres af, at det beløbsmæssige omfang af dankortbetalinger kan være meget stort, især i perioderne omkring weekender og helligdage. Det betyder, at det vil være vanskeligere for bankerne at estimere hvor stort et beløb, der vil skulle reserveres til dankortbetalingerne. Bankernes mulighed for at tilføre ekstra likviditet i weekenden og på helligdage er, som tidligere nævnt, begrænset. Derfor kan en bank ende i en situation, hvor der i perioden frem til næste bankdag ikke kan gennemføres dankortbetalinger. En sådan situation vil være uacceptabel for både banken, forretningerne og kunderne.

Et 24/7 afviklingsforløb for dankortbetalinger vil betyde yderligere krav fra Nationalbanken til bankernes likviditet og sikkerhedsstillelse i forhold til, hvad der er lagt op til i den ovennævnte model. Teknisk set vil en 24/7 tjeneste for dankortbetalinger efter denne model også medføre en række bogføringsmæssige udfordringer for forretningerne. Det vil således påkræves, at forretningerne er parate til at bogføre dankortbetalinger enkeltvist og løbende hen over døgnet.

8.7. Sammenfatning

Med de planlagte tiltag i den nye betalingsinfrastruktur afvikles dankortbetalinger initieret i weekenden eller på helligdage én dag tidligere end i dag. Yderligere tiltag hen mod en hurtigere afvikling af dankortbetalinger har været drøftet i arbejdsgruppen. Afvikling af dankortbetalinger i løbet af weekend og helligdage besværliggøres af bankernes begrænsede muligheder for at skaffe likviditet og for at tjene rente på modtagen likviditet, idet pengemarkederne er lukkede. Sammedagsafvikling af dankortbetalinger på hverdage kræver, at forretningerne undersøger, hvorvidt egne regnskabsmæssige udfordringer står mål med fordelene ved at modtage dankortbetalinger hen over dagen. Ligeledes vil sammedagsafvikling kræve yderligere udvikling af de planlagte tiltag i den nye infrastruktur. Sammedagsafvikling af kortbetalinger er ikke praksis i de lande, Danmark normalt sammenlignes med, jf. kapitel 5.